वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, MARCH 6 1869 NO 9

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख ६ माहे मार्च सन १८६९ इ० अंक ९

पाहिजेत.

मराठींत तयार कंपाझिटर.

आमचे वऱ्हाडसमाचार छापखान्याकरितां मराठींत टाइप जुळणारे जुने माहितगार दोन चपळ कंपाझिटर पाहिजेत. पगार त्यांचे हुशारीप्रमाणें १९ पासून २० पर्यंत मिळेल. ज्याची येण्याची इच्छा असेल त्यांनीं लवकर अकोल्यास येऊन आम्हांस भेटावें किंवा अर्जपाटवावे.

वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

निजामाचा मृत्यू

आम्हास लिहिण्यास अतिशय दुःख वाटतें कीं आमच्या वऱ्हाड प्रांताचा जुना धनी म्हणजे ज्यापासून हामुलुख इंग्रज सरकारानें घेतला आहे तो निजाम बादशाहा फेब्रुवारी महिन्याचे २६ वे तारखेस तिसरे प्रहरीं हैदराबादेस मरण पावला.

मोठ्या लोकांचे मरणानें देशांत कित्येक तोटे व अदलाबदली होतात म्हणून लोकांत म्हण पडली आहे कीं हजार मरावे पण हजाराचा पोशिंदा मरूं नये. हिंदुस्थानांत मूळचीं जीं संस्थानें शिंदे, होळकर, गायकवाड, इत्यादि आहेत त्या सर्वांत निजामाचें संस्थान मोठें व श्रेष्ठ आहे. आणि अशा संस्थानच्या प्रभूवर अकस्मात मृत्यूची स्वारी आली ही सर्व हिंदुस्थानास हळहळण्याजोगी गोष्ट होय.

ही अधिकारसंबधाची गोष्ट झाली. दुसरी खासगी संबंधाची म्हणजे त्या पुरुषाचें ज्याप्रमाणें आचरण चांगलें वाईट असेल, तो ज्याप्रमाणें आपले रयतेस प्रियअप्रिय असेल, नीतिअनीतीनें वागत असेल, त्यास जसा योग्य कालीं किंवा अकालीं मृत्यू आला असेल, आणि त्यास मागें पुत्र व योग्य वारस जसे असतीलनसतील त्याप्रमाणें त्या राज्याधिकाऱ्याच्या मरणाचें दुःख फार किंवा थोडें होतअसतें. व या गोष्टी विशेषात्कारानें मरणोत्तरच निघत असतात.

आपल्या नेटिव संस्थानिकांचीं राज्यें त्यांच्या मागें त्यांस औरस पुत्र नसल्याचे योगानें इंग्रजसरकारचे हातांत जाण्याचें इतोत्तर तादृश भय राहिलें नाहीं. कारण सन १८५७ सालच्या बंडाचें निवारण झाल्यावर इंग्रज सरकारानें एक प्रसिद्ध जाहिरनामा लावून राजे लोकांस दत्तकाची परवानगी देऊन ठेविली आहे हें चांगलें झालें आहे. आणियाप्रसंगीं आनंदाची गोष्ट ही कीं आमच्या निजामसरकारास औरस पुत्रही कित्येक आहेत.

निजाम सरकार मरण पावले त्यांचें नांव अफजुल उदौला होतें. यांचे वडील नासरुद्दौला सन १८५७ सालीं मरण पावले तेव्हां हे गादीवर बसले. व यांनीं बारा वर्षें राज्य केलें. मरणकालीं यांचें वय ४३ वर्षांचें होतें. यांस पुत्र आहेत पण ते अजून लहान आहेत. बंडाचा चहोंकडे प्रादुर्भाव, त्यांतून मोगलाई राज्य, व हे नवीनच गादीवर बसलेले, तेव्हां कसें होईल याजबद्दल फार संशय होता परंतु यांची नेकी चांगली असल्यामुळें व यांचे पदरीं [illegible] सालरजंग हे फार चतुर व योग्य [illegible] तेव्हां हे [illegible] रहा घोटाळ्याचा प्रकार तिकडे [illegible] करितां इंग्लिश सरकारानें निजाम सरकारास स्टार आफ इंडियाचा किताब दिला. आतां यांच्या वेगळ्या प्रकारच्या समजुतीमुळें तो यांस आवडला किंवा त्याचें यांनीं कधीं धारण केलें असें आढळलें नाहीं. अस्तु.

शिंदे, होळकर वगैरेच्या अधिकोत्तर गोष्टी हमेशा कळत असतात व त्या वर्तमान पत्रांत येत असतात तशा निजामाच्या गोष्टी फारशा कळत नव्हत्या व वर्तमान पत्रांतही येत नव्हत्या म्हणून त्यांचे गुणदोषा विषयीं कांहीं विशेष लिहितां येत नाहीं तथापि विशेष वर्णनीय प्रकार कांहीं असेल असें अनुमानही होत नाहीं. परंतु इंग्लिश पत्रकर्त्यांचे तिकडील बातमीदार या समयास कांहीं लिहितील तर त्यांतील माहिती आम्हीं आपले वाचणारांस पुढें देऊं.

सालर जंग दिवाण या निजाम दरबारांत आज १६ वर्षें अनुभवलेले आहेत म्हणून गादीचे मालक जरी लहान आहेत तरी राज्य कारभारांत कांहीं न्यून होणार नाहीं.

अकोल्याचा टौनहाल.

टौनहाल म्हणजे शहराची सार्वजनिक हवेली. कांहीं विशेष कार्यांकरितां सभा, [illegible] चेऱ्या, प्रसिद्ध समारंभ वगैरे करावयाचे [illegible] माकरितां म[illegible] बांधीत अस[illegible] हाल आहे [illegible] कांस ठाउ[illegible] चे अकोलाशहरांत बांधण्याचा निश्चय हो-ऊन त्याची या आठवड्यांत सुरवात झाली हें पाहून आम्हांस संतोष झाला व असाच [illegible] वांस होईल यांत संशय नाहीं.

या महिन्याचे पहिले तारखेस म्हणजे गेल्या सोमवारीं सकाळीं आठ वाजतां टौनहालच्या इमारतीचे पायाचा पहिला दगड बसविण्याचा समारंभ झाला. [illegible] इमारत नदी पलीकडे पेठेंत तहशिलदार कचेरीचे समोर उजवे बाजूस होणार. येथें पूर्व दिवशीं ज्या दगडांत कागद वगैरे ठेवावयाचे होते त्यास खोबणी पाडून तयार करून तो आणून ठेविला होता व त्यावर बसवावयाचा दुसरा दगड साकळदंडानें बांधून पुलीवर अडकवून लोंबत ठेविला होता. पायाचे सभोवार लाकडें रोवून त्यास दोर लावून जागा रोखली होती. मोठी राहुटी व कनाती दिल्या होत्या व त्यांत खुर्च्या टेबल वगैरे ठेवून युरोपियन स्त्रिया पुरुषांची बैठक केली होती. कनातीचे बाहेरील बाजूस पायाचे दगडाजवळ उजव्या हाताकडे मुनसिपल कमिटीच्या मेंबर लोकांकरितां खुर्च्या ठेविल्या होत्या. व बाकी तीन बाजूस सभोवार कामदार लोक, सावकार लोक, व इतर लोक यांस बसावयाकरितां बाकें मांडिलीं होतीं. ही सर्व पूर्वतयारी झाल्यावर सोमवारीं सात वाजल्यापासून लोक जमूं लागले. व ते एक तासांत बहुतेक सर्व जमले. या समारंभांत मे० लायल साहेब कमिशनर व त्यांच्या पत्नी, मे० डा० सिंक्लेर साहेब डायरेक्टर, मे० मीड साहेब हैदराबादेहून आलेले चीफ इंजिनियर, मे० हडलस्टन साहेब डिपुटि कमिशनर, मे० वोडहौस साहेब असिस्टंट कमिशनर, मे० बर्न साहेब इनाम कमिशनर, मे० ऐक्षेट साहेब एकाझिक्युटिव इंजिनियर, मे० स्कार्जी साहेब हाय स्कुलचे मास्तर पत्नी सहित, मे० लेडला साहेब लोकल फंड इंजिनियर पत्नी सहित, डा० पोर्टर साहेब [illegible] होते. व मे० दस्तुर [illegible] असिस्टंटकमिशनर, [illegible] आकादिकोर्ट, [illegible] तहशिलदार, [illegible] शिरस्तेदार, [illegible] व बहुतेक सावकार [illegible] आले होते. प्रथमतः लायल साहेब कमिशनर यांनीं उभे राहून इंग्लिश [illegible] केलें व तें [illegible] दाशिव क्लार्क [illegible] त्यांत हा मतलब [illegible]

अकोला शहर दिवसानुदिवस वाढत चाललें आहे. डा० सिंक्लर साहेब डायरेक्टर यांनीं [illegible] न हा वऱ्हाडप्रांत [illegible] णिला त्याबद्दल [illegible] योग्य आहे. [illegible] शहर अकोला आहे. अकोल्यास व्यापार वाढत चालला आहे व इतर प्रकारांनीं [illegible] मानिलें पाहिजेत.

हा टौनहाल तयार झाला म्हणजे [illegible] तील एका भागांत मुनसिपल कमिटीचें आफिस व्हावें, [illegible] र्थसंग्रहालय [illegible] प्रांताची लायब्ररी म्हणजे पुस्तकसंग्रह व्हावा. व विशेष कामासाठीं [illegible] च्या सभा व [illegible] ना हमेशा [illegible] चांगली ही [illegible] आहे हें ऐकून सर्वांस संतोष होईल असें आम्हीं इच्छितों.

नंतर साहेब बहादुर व चीफ इंजिनियर साहेब वगैरे पायाचा दगड ठेवावयाच्या जागीं आले तेथें जें सामान लागावयाचें त्याची सर्व तयारी मे० ऐक्षेट साहेब एक्झिक्युटिव इंजिनियर यांनीं ठेविली होती. पायाच्या पोंडयांत बसाविण्या करितां एक लहानशी बाटली आणविली होती तिजमध्यें एक मुंबईचें इंग्लिश वर्तमान पत्र व अकोल्याचें वऱ्हाडसमाचार पत्र घातलें, कांहीं नाणीं घातलीं, व याच कामासाठीं एक [illegible] कागद तऱ्हेतऱ्हेच्या नकशीदार अक्षरानीं लिहून तयार केलेला होता तो व त्याचें मराठी भाषांतर असा मिळून बाटलींत घातलें. या कागदांत, कसा [illegible]गोरिया महाराणी साहेबांचे राज्याचे [illegible] जम वर्षीं, व ख्रिस्ती शकाचे अमुक वर्षीं [illegible] साहेब गवरनर जनरल, अमुक रेसिडेंट, डिव्हिजन डेपुटि कमिशनर असतां हा पाया [illegible] ठेविला असें लिहिलें होतें. ऐक्षेट [illegible] नीं या बाटलीस चांगला बूच बसवू[illegible] साहेबां कडे दिली व त्यांनीं दगडा[illegible]केलेल्या जागेंत ती बसविली. व ति[illegible]ली भर चुना घातला आणि गवंडी कामाची एक सुंदर रुप्याची करणी तयार केली होती ती लायल साहेबांनी [illegible] घेतली. नंतर त्यांनीं उ[illegible] त्या दगडावर [illegible] चुना घातला. नंतर वर लों[illegible] साकळी ऐक्षेट [illegible] कृष्णाजी दि[illegible] या दगडावर [illegible] मग लायल साहेबांनीं [illegible] बाजूनें बरोबर [illegible] पाहून ठोकून [illegible] कमिटीपैकीं [illegible] पासून तांदूळ, [illegible] जोंधळे, [illegible] यांजकडून दूध त्या दगडावर [illegible]विलें. नंतर लायल साहेबांनीं सांगितलें कीं हा समारंभ आतां पुरा झाला.

शेवटीं जमलेल्या सर्व लोकांस विडे, फुलें व गुलाबपाणी दिलें. आणि लायल साहेबांनीं मुनसिपल कमिटीच्या मेंबराकडे जाऊन [illegible] होते तिकडे जाऊन त्यांशीं खुष खबरेच्या गोष्टी केल्या. नंतर सभा बरखास झाली.

पोंच

[illegible] प्रति [illegible] महिन्याच्या पहिले तारखे पासून पुस्तक निघूं लागलें आहे. त्याचा पहिला अंक कर्त्यांनीं आम्हास पाठविला तो आदरपूर्वक आम्हीं स्वीकारिला. [illegible] मत्स्य पुराणाचे ४ अध्याय आले आहेत. बाकीचे पुढें येतील [illegible] अठरा पुराणें जीं प्राकृत जनास [illegible] या पुस्तकाच द्वारें देण्याचा [illegible] हेतु आहे तो वाखगाणण्याजोगा आहे. [illegible] सर्व पुराणें मराठींत झालीं म्हणजे हिंदुस्थानचे जुन्या काळचें ज्ञान व माहिती सर्वांस होईल.

[illegible] उपयुक्त व आवश्यक मात्र कितीं आहेत हें वाचणारांस उघडच दिसेल म्हणूनं त्याविषयीं आम्हीं कांहीं लिहित नाहीं.

हे पुस्तक शिळाप्रेसावरचें असून याचें काम फार सुबक आहे. व यांत संस्कृत श्लोक वर लिहून खालीं अर्थ चांगला सुबोध लिहिण्याचे कामींही ग्रंथकर्ता चांगली मेहेनत घेतो आहे असें दिसतें. इत्यादि कारणावरून आरंभलेलें काम याजकडून तडीस जावें अशी आमची इच्छा आहे.

(लिहून आलेला मजकूर)

नहिवंध्या विजानाति गुर्वी प्रसववेदनां ॥

कायदे करणारे व ते बजाविणारे यांस बहुत करून रयतेचें वास्तविक स्वरूप माहित असणें अगदीं अवश्य आहे. नाहींपेक्षां ज्याप्रमाणें प्रसूत समयाच्या वेदना वांझेस कळत नाहींत आणि त्यामुळें त्यांची तिला थट्टा अथवा मौज वाटते त्याप्रमाणें ते कायदे ज्या गरी[illegible] बजाविले जातात त्या रयतेस [illegible]यापासून सुख किती आहे हें [illegible] स्वदृष्टी चित्तास येईल त्याप्रमाणें काय[illegible]ल व ते बजावले जातील. आणि कदाचित रयतेस जुलमाचें सहन [illegible]ऊन ती बिथरल्यास यो

ठा प्रळय होईल हें मनांत आणून व याचा पुरा विचार करूनचे आमचे इंग्रज सरकारानें कनवाळुपणें रयतेच्या तर्फेनें म्हणून कांहीं कायदेकौन्सलांत मेंबर नेमण्याचा ठराव केला आहे. आतां त्या ठरावाच्या वहिवाटीकडे दृष्टी दिल्यास मात्र सरकारचा सत्य उद्देश किती सिद्धीस जातो येविशी निभ्रांत मूर्ती साक्षात पुढें येऊन उभी राहते आणि तिचें दर्शन होतांच आंगावर रोमांच उभे राहून काळीज थरर करतें. पहा कीं, ते मेंबर मांडलिक राजे, सरदार किंवा बडेलोक असतात. त्यांचें राहणें निरंतर शहरांत असून ते श्रीमंत असे असतात यामुळें त्यांस गरिब बिचारे रयतेची वास्तविक स्थिती कशी काय आहे हें माहित असेल किंवा कसें येविशी कोणास बहुत करून संशय नसेल मग अर्थात त्यांस रयतेला कोणते कायद्यापासून सुख व कोणते कायद्यापासून दुःख होतें याची अटकळही होणें नाहीं व ते आपले स्वतःचे स्वरूपावरून रयतेस जाणत असतील. आपलेवरून [illegible] ओळखावें अशी म्हण आहे. तथापि [illegible]लि भावार्थ आपण सुखी तर जग सुखी आणि आपण दुःखी तर जग दुःखी असा न होतां आपणास जसें सुख पाहिजे तसेंच सर्वांस पाहिजे व आपणास जसें दुःख नको तसें सर्वांस नको असाच समजला पाहिजे. सरकारानें तरीं बहुधा परदुःख शीतळ मानणारे फार हेंच पक्कें जाणून आपण होऊन कायदेकरणें व ते अमलांत आणून बजावणें न्याय नाहीं यास्तव रयतेपैकींच कांहीं मेंबर असावे ही इंग्रज सरकारानें इग्लंडांतील शहाणे विद्वान व [illegible]नें मिळविलेली सत्ता जरी हिंदु[illegible], [illegible] मिळवून घेण्याचें सामर्थ्य नाहीं तरीं, दिली आहे, परंतु हिकडे तालुक्या तालुक्यास सभा भरणें व त्यांतील शहाणे शहाणे मिळून जिल्ह्या जिल्ह्यास भरणारे सभेस बसणें व त्यांतील शहाणे शहाणे मिळून इलाख्याचे ठिकाणीं सभेस व त्यांतील शहाणे कोन्सलांत मेंबर असा अशी वहिवाट नाहीं आणि आमचे मेंबरांची स्थिती वर लिहिल्याप्रमाणें असते तेव्हां अर्थात 'श्रीमानस्य किमापदा'. याजकरितां त्यांस हीच विनंती आहे कीं, आपण स्वतः प्रांतांत फिरून रयतेचे आहवाल समजून घ्यावे. तिचे सुखदुःखाचा विचार करावा व आपणाकडून होईल त्या तजविजीनें तिचें दुःख कमी करून सुख होईल ते प्रयत्न करित असावे. केवळ नवरा रडो वा नवरी रडो, दक्षिणा पदरीं पडो म्हणजे झालें. हा भिक्षुकी स्वभाव कृतघ्नपणाचा समजला पाहिजे.

कोटयावधी प्रजेवर होणारे कायदे कौन्सलांतील जो रयतेचा मेंबर त्यास केवळ एकटया दुकटयाचा नव्हे तर तितक्या सर्वांचाही आशीर्वाद किंवा शाप घ्यावा लागणार यास्तव त्या कामीं त्याणें फारच जपलें पाहिजे.

आतां सदरीं लिहिल्याप्रमाणें प्रांतांत फिरून जरी अगदीं वास्तवीक हाकिकत समजणार नाहींच नाहीं तरी दगडापेक्षां वीट मऊ आणि दयार्द्र अंतःकरणपूर्वक त्याच उद्देशानें फिरलें असतां अंशतः थोडीबहुत कांहीं तरी रयतेची स्थिती कळून येईल. मग मनःपूत कायदे जरी झाले तरी जुलूम व अन्याय हे दोष उघडपणें कौन्सलाच्या पदरीं येतील तवपर्यंत त्यांस तितका दो[illegible] अफूझुल नाहीं. सारांश कायदे करणा[illegible] हे सन[illegible]ची वास्तविक स्थिती ओळखून [illegible] तेव्हां मुसार कायदे करण्याची बुद्धी जग[illegible]स देवो ही प्रार्थना आहे.

THE DEAHT OF H. H. THE NIZAM.

After a reign of nearly twelve complete years His Highness the Nizam expired on Friday in the forty-third year of his age. Afzal-oo-Dowlah succeeded to his father in May 1857. The eldest son of Nasir-oo-Dowlah, he was, like that prince, a man of lofty stature, large and roybust, and, according to Captain Fraser, he had a passion for out—door amusements, rode well, drove a fine team, and took delight in field sports. It was his misfortune to "ascend the musnud" at a period of great excitement, but by good luck he inherited from his amiable predecessor a Minister of exceptionable industry and ability, and he had the good sense to retain that Minister in his service. That the Deccan was not involved in the torment of the sepoy mutiny, that the Nizam, like Scindiah, remained faithful to the Sircar, that he neither struck nor permitted his turbulent people to strike a blow at British power was in a very large degree due to the restraining counsels and marvellous tact of his Chief Officer of State. The infuriated sowars at Meerut broke into mutiny a few days after the death of Nasir-oo-Dowlah, and the incidents which followed each other in rapid succession created a profound agitation among the mixed and fanatical population of Hyderabad. The slightest sign from the head of that state would have roused their smouldering passions to open revolt, and would thus have doubled the force of [illegible] mutineers, by setting the cou[illegible]y south of the Nerbudda on [illegible], threatening alike Madras and Bombay, and crippling our resources at a most trying moment. Nor were attempts wanting to force the Government into the adoption of violent measures. The walls of [illegible] mosques were plastered with incitements to sedition, and the fakirs were busy in spreading inflammatory rumours through the bazars. At one time the green flag was actually hoisted, and at another a body of insurgents assailed the Residency itself. It has never been doubted that the firmness of the Minister, the loyalty of the Arab troops, quite as much as the stout-heartedness of the Residency garrison under Major Briggs, warded off the peril then imminent. Nor did Salar Jung stop at mere repression. He caused the ringleaders to be arrested; his orders were so well obeyed that one was shot dead in trying to escape, and a second convicted and transported to the Andamans. Nevertheless the undercurrents of insurgent passion troubled the city, and nothing but the resolute hand of the Minister, the determination of the Resident, and the presence of European troops at Secunderabad prevented an outbreak. With guidance less sagacious the late Nizam might easily have been [illegible]ecipitated into a conflict, which [illegible]ould have impaired our char[illegible] of speedy success, increase[illegible]tly the cost of the warfare [illegible]ere bound to wage, and w[illegible] have ended in the destruct[illegible] the principal feudatory st[illegible] Southern of the principal f[illegible]y state in Southern India. [illegible] do not suppose that the Ni[illegible]as unassailed by tempters, [illegible]t he was wholly unmoved [illegible] opportunities apparently [illegible] indeed Colonel Davidson has officially stated that emissaries from the mutineers did beset the prince, but that, "after listening to their stories," he "refused complicity in any movement against the British Government;" but we may fairly assume that without a man like Salar Jung he might have lapsed into a state of hostility. Under the circumstances we were able to retain a minimum of military force at Secunderabad, and send the rest, including the gallant contingent, with the brigades destined to sweep victoriously through Central India. Removed from the infected atmosphere of Hyderabad the Nizam's troops did good service on several fields, alike in Rajpootna and on the famous march to Calpee. The last spark of danger disappeared when Tantia Topee was headed off from the Deccan; and although at a subsequent date the life of the Resident and of Salar Jung was attempted in the very court of the Nizam the act may be regarded as the expiring outburst or disappointed fanaticism.

Besides other, and more substaptial indications of the estimation in which his services were held, the imperial Goverment appointed the Nizam to be a Knight of the most Exalted Order of the Star of India. How far the possession of this order is coveted by the princes of India is a moot point. The great Moslem leaders in Palestine sought Knighthood at the hands of their Christian enemies, but whether the feelings which animated them are akin to those of Her Majesty's Indian feudatories, whether Moslem or Hindoo, is open to question. That the late Nizam publicly and ostentatiously showed that he regarded the gift of the rank and insignia as an honour, there can be no doubt; but his private sentiments are not more readily discovered than those of that strange Knight of the Garter, the Commander of the Faithful, or the still more remarkable G. C. B. who is Mayor of the Palace in rugged Nepal. At all events it is a curious fact that the Nizam was never personally invested with the insignia; and we have not the faintest wish to enquire what he did with them. At all events they will now have to be restored to the Supreme Government, and a fresh selection of a Knight will have to be made.

Our policy at Hyderabad, always a matter of great moment, will not become less so at a time when the heir to the musnud is a minor. Salar Jung has now been Minister of State for sixteen years; and he so thoroughly understands his business, and the British raj with which he has to deal, that we may trust he will continue to direct and preside over the administration. The relations between ourselves and the Nizam's Government are so important, politically, and so delicate, financially, that any weaker or less sagacious man would run the risk of breeding discord and disturbance. If Salar Jung can be sustained in power the ensuing minority of the heir may be an advantage to the whole people; for it cannot fail to make the Minister more independent, or afford him many occasion for appying his wiser principles to work out public improvements. In a short time we shall be in possession of fuller details, both regarding the Nizam's death, the condition in which he has left his affairs, and the probable prospects of future govetnment during the period of regeney.

APPREHENDED DISTURBANCES AT HYDERABAD.

SECUNDERABAD (DECCAN)
27 th February.

Early this morning the news of the Nizam's death was confirmed officially, and rumour was busy with many versions of what would happen. The Resident at once directed the establishment of a flying line of telegraph from the Residency to Major General De Sausmarez's premises. The Prime Minister, His Excellency Sir Salar Jung, was from an early hour in the Residency conversing with Mr. Saunders. About 1 P. M. a telegram was received from the Supreme Government recognising the infant heir, of three years of age, as successor to the throne. At 12 noon seventeen minute guns were fired from the Mud Battery in this cantonment, prefaced by two guns in rapid succession, announcing the demise of the Nizam, and cautioning the troops in the cantonment to be on the alert in consequence of the occurrence. Towards the evening there seems to have been a division in the city on the question as to who should be elected as the proper guardian of the young Prince. The Nizam on his death-bed declared and willed that Shum-shu-ool-rao should be the guardian of his son, but as this noble has all along been aiming for the Prime Ministership, and seeking therefore to overthrow the present Minister, this was on political grounds objected to, and oposed also by the party who are on the side of the late Nizam's brother, and who are loud in their demand that he should be the guardian of the infant Prince. With a new Viceroy like Earl Mayo, everybody here feels satisfied that His Excellency's decision in this matter will be greatly influenced by the late Resident and present Financial Minister, Sir Richard Temple. Shum-shu-ool-rao is the nephew of the last Nizam, and one of the Nizam's brothers is a Stae prisoner at Golconda. The selection of the present Prime Minister's party is for the next brother surnamed "Miglejee."

28th February.

This morning at 7 o'clock the Resident's carriage came in from Chudderghat. The troops were attending divine service, and during service Colonel Knox, Commandant 18th Hussars, was seen to leave the church; a little after, the serjeant major of the corps also followed; and within a few minutes after th[illegible] again, all the trumpeters were called out: general apprehension pervaded the church, but nothing occurrsd. After service we learnt that there was an uproar in the city, that the followers of the two hostile parties had come, or were about to come, into collision. The Artillery and Hussars have been under arms ever since, ready to start off towards Hyderabad city on the specified signal, which is to be two guns fired off in rapid succession, followed by three more after a short interval. The rumours are various, and one does no[illegible] which one to creadit. [illegible] sion is this [illegible] acting u[illegible]

Viceroy, has allowed a certain time within which the infant Prince is to be formally placed on the throne, according to custom, and acknowledged by his subjects as the Nizam; and has intimated that if his subjects should fail to do this, the Government would have to interfere. The nature of this interference is yet to be known if by to-morrow at noon there is no official announcement by a salute of the infant Prince's accession to his late father's throne. Up to this time, 5 P. M., the troops are in readiness and under arms. The 4th Regiment M. N. I. has gone on towards the city in advace.

The Nizam died of disease of the heart combined with hydrocele. *Bombay Gazette.*

WE observe in the "Gazette of India" that the Rev. James Aitken has been appointed temporarily to be an Inspector of Schools in Berar.

वऱ्हाड.

विद्याखातें—या दोन आंठवडयांत नवीन [illegible]ठा सुमारें ७९ झाल्या. यांत कांहीं [illegible] २४ [illegible] पगाराच्या व बाकी १९ रुपये पगार आहेत.

म्हणून स्कूल पुढील महिन्याचे पहिले [illegible] सुरू होणार त्याविषयीं डिपुटी [illegible] साहेबांचे सहीच्या जाहिराती [illegible] पाहाव्या.

रेवरं[illegible] साहेब यांस वऱ्हाडांतील शाळांवर [illegible]पेक्टर नेमिलें. अशी हिंदुस्थान सरकार [illegible]झिटांत नेमणूक आहे व तिच्या आधारें [illegible] आलेही आहे.

[illegible] यशवंत गोडबोले यवतमाळचे असि. मास्तर यांस एथील बुक डिपो मध्यें ६० रुपयांवर क्लार्क नेमिलें. हे गणितामध्यें फार हुशार आहेत. पांच पांच अंकांचे गुणाकार तोंडानें करितात. व यांस परशियनही फार चांगलें येतें. यांस योग्य जागा व बढती मिळाल्याबद्दल आम्हांस संतोष वाटतो.

बाशिमचे शाळेवरील कमी केलेले शास्त्री यांस असि० मास्तरची जागा दिली.

मेहेरबान डाक्तर सिंक्लेर साहेब डायरेक्टर यांची स्वारी कांहीं दिवसांचे रजेवर आपल्या देशीं जाण्याकरितां येथून या महिन्याचे दुसरे आठवडयांत निघणार असें चांगल्या आधारावरून ऐकिवात आलें आहे. या वऱ्हाडासारख्या कनिष्ठ अवस्थेंतील लोकांस विद्यामृताचा लाभ या साहेबांच्या योगानें कालमानाप्रमाणें किती त्वरित झाला याचा विचार केला असतां या साहेबांची नेमणूक प्रथम या कामावर झाली हें या देशांत विद्यावृद्धीचें कारण समजलें पाहिजे. हे साहेब वयानें वृद्ध असून अशक्त आहेत अशा समयास हे जर विलायतेस जात आहेत तर वऱ्हाडांतील श्रीमान व सभ्य गृहस्थांनीं व त्यांचे खात्यांतील विद्वान लोकांनीं त्यांच्या आदरार्थ त्यांस मानपत्र देऊन त्यांच्या स्मरणार्थ कांहीं विशेष कृत्य करण्याचा विचार अवश्य करावा अशी आम्ही सर्वांस शिफारस करितों. आणि असें ऐकण्यांत आलें कीं याप्रमाणें करण्याचाही कितिएकांचा हेतु आहे तर तो त्यांणीं मनांतल्या मनांत न ठेवितां आपली कृतज्ञता दाखविण्याकरितां बाहेर आणावा.

मे० लायल साहेब कमिशनर काल मलकापुरास गेले.

मे० नेभार्ड साहेब कमिशनर अकोल्यास [illegible]रहोते परंतु आले नाहींत.

काटन कमिशन मि० कार्नाक साहेब नागपुरास आजारी आहेत.

मि. स्मिथ साहेब माजी इन्स्पेक्टिंग पोष्ट मास्तर यांस नागपुराकडे पोष्टमास्तर नेमिल्याचें कळतें.

शेगांवचे कडताजी पोलिस पाटील माहामारीचे आजारानें गेल्या आठवडयांत मरण पावले. हा मनुष्य मोठा उद्योगी असून सरकारी कामास मदत करणारा असे. यास मसिद्ध सभांतून बक्षिसें वगैरे मिळालीं आहेत.

हैदराबाद ची खबर आजचे इंग्लिश पत्रावरून आणखी समजली आहे ती अशी—निजाम सरकार मरण पावले त्यांस काळजाचा रोग असून जलोदरही झालें होतें. त्यांचा ३ वर्षांचा मुलगा आहे. त्यास वारस कबूल केल्याबद्दल हिंदुस्थान सरकाराकडून तारायंत्रांतून २७ वे तारखेस मंजुरी आली. या बादशाहजाद्यास गार्डियन म्हणजे पालक कोण नेमावा याविषयीं दुफळी झाली आहे. निजामांनीं मरतेवेळीं असें सांगितलें आहे कीं शमसूल उमराव यांस पालक नेमावें व याप्रमाणें त्यांनीं मृत्युपत्रांतही लिहिलें आहे. परंतु हे गृहस्थ सर सालरजंग यांस काढून आपण दिवाण होण्याचे खटपटींत होते सबब त्यांस पालक नेमण्याविषयीं दिवाणाची खुशी नाहीं. व निजामाचे बंधूचा त्यांसच नेमावें असा आग्रह आहे. तेव्हां आतां हिंदुस्थान सरकार काय ठराव करितात पहावें. त्यांचे जवळ सर रिचर्ड टेंपल साहेब हैदराबाद दरबारचे माहितगार आहेतच. शमसूल उमराव हे मयत निजाम सरकारचे चुलतबंधू गोवळकोंडयाचे [illegible] केल्यांत राजकीय नजर कैदेंत आहेत. दिवाणांचे मतें ज्यांस पालक नेमावयाचे तेही निजाम सरकारचे [illegible]च आहेत त्यांचे अडनांव मिगलजी [illegible] आहे.

हैदरा[illegible] संस्थानचें क्षेत्रफळ ९९३३७ च[illegible] मैल आहे व त्यांत लोक १,१०,००[illegible]०० आहेत.

हैदराबा[illegible] निजाम सरकारचे कालेज आहे. तेंसेंच गेल्या महिन्यांत सर सालरजंग दिवाण यांनीं एक सिविल इंजिनियरिंग कालेज स्थापिलें आहे.

रा. रा. पुरुषोत्तमराव नारायण क्लार्क आफ दि कोर्ट एक महिन्याची रजा घेऊन पुण्यास गेले आहेत.

Epitome of News.

वर्तमानसार.

नवीन वजनें मापें— हिंदुस्थान सरकारानें सर्व हिंदुस्थानांत एकच प्रकारचीं वजनें मापें असावीं व तीं कोणतीं असावीं याविषयीं विचार करण्यास एक कमिटी नेमिली होती. व तिनें पुष्कळ वाटाघाट करून शेवटीं हिंदुस्थान सरकारास रिपोर्ट केला व हिंदुस्थान सरकारानें आपले अभिप्रायासहित तें प्रकर्ण विलायत सरकाराकडे नोवेंबरचे ६ वे तारखेस पाठविलेलें आहे. तेव्हां आतां याचा लवकरच निकाल होईल असें दिसतें. त्यांनीं इंग्लंडांत चालणारींच वजनें मापें इकडे चालविण्यास शिफारस केली नाहीं. त्यांनीं शेर प्रचारांत ठेवावा असें लिहिलें आहे. हा एक शेर २.२०५ रत्तल म्हणजे सुमारें सवादोन रत्तलाबरोबर आहे.

केरवलीचे राजानें इंग्रज सरकारापासून दीडलक्ष रुपये ४ वर्षांचे मुदतीनें कर्जाऊ घेतले आहेत. त्यास दरसाल दरशेकडा ५ रुपये व्याजाचा दर आहे. केरवली हें साडेतीन लक्षाचें संस्थान उत्तर हिंदुस्थानांत आहे.

पंजाब नार्दर्न रेलवे नावाचो रेलवे लाहोरापासून पेशावरपर्यंत होणार आहे.

निजाम सरकाच्या राज्यांत सर सालरजंग दिवाण यांनीं चदरघाट एथें एक इंजनियरिंग कालेज स्थापलें व त्याजवर मि० विलकीन साहेब यांची नेमणूक केली आहे. या दिवाण साहेबांनीं आपल्या विस्तीर्ण प्रदेशांतील लोकांस विद्या प्राप्त होण्याकरितां ज[illegible] ठ्या. असे के[illegible] दूलालाच्या [illegible] त तद्वत नवी[illegible] ची कीर्ती ग[illegible]

बंगालचे [illegible] दोन पुत्रांस[illegible] विलायतेस [illegible] खर्चाकरितां [illegible] रु० दिले [illegible]

रावराजे [illegible] राजानें काम[illegible] यर पत्राधारें [illegible] पण ती चूक[illegible] ली असतां [illegible] रस्ती झाली [illegible] चे अनुस क[illegible] सबळ आधा[illegible] स्थानाचा [illegible] असें असत[illegible] ती असो.

सातारा[illegible] [illegible] बंगी[illegible] पुणें व सात[illegible] भुरटे लोकां[illegible] रून लूट के[illegible] हजार पर्य[illegible] जाहल्याचें ऐ[illegible]

पंजाबम[illegible] ळें शेतकरी [illegible] बसले होते [illegible] जाहल्याकार[illegible] शेतकीच्या [illegible] द शेतकरी [illegible]

आपआप[illegible] टास वार्षीक [illegible] ख १९ एप्रि[illegible] तारचे जज[illegible] पासून मिळण्याविषयीं ठाण्याचे जज्ज साहेबांनीं हायकोर्टास लिहिल्याचें समजतें.

तारायंत्रांतून बातमी पाठविण्याचे नविन झालेले नमुने व छापी कागद विकणारांस शेकडा १५ रुपये कमिशनानें विकत मिळतील.

व्हाईसराय साहेबाची व काबुलचे सरदार शेर अली खान यांची अंबाल्यास या महिन्याचे २५वे तारखेस मुलाकत होणार.

रत्नागिरीचा खोती खटला.

ज्याकडे बहुत लोकांचें लक्ष लागलें होतें, त्याचा इनसाफ मेहे. बारन लारपेंट साहेब जाइंट जज्ज यांनीं गेल्या शुक्रवारीं केला. उदईक आपण हुकूम सांगणार असें पक्षकारांच्या वकिलांस पूर्वदिवशीं कळविलें होतें. त्यावरून अशा महत्वाच्या खटल्याचा इनसाफ साहेब कसा करितात हें पाहण्यासाठीं पुष्कळ लोक जमले होते.

आपली डिक्री साहेबांनीं इंग्रजींत वांचुन दाखविली. डिक्री मुद्देवार लिहिली होती; यास्तव प्रथमतः वाचकांस कळण्याकरितां कोर्टा[illegible]ले मुद्दे लिहितों.

१ ही फिर्याद [illegible]स घेण्यास मुंबईसरकारचा सन १८६५ चा आक्ट नं. १ कलम ९ यावरून कांहीं हरकत आहे कीं काय?

२ फिर्याद करण्यास वादी यास अधिकार आहे कीं काय?

[illegible] शर्तीं सन [illegible] दार खोतानें [illegible] करारामुळें [illegible]

[illegible] नं. १ यां[illegible] आक्टांती [illegible] दीस लागू [illegible] यांजला जी [illegible] कीं काय?

[illegible] जमिनीची लाग[illegible] कांहीं मागतो [illegible] १८६५ च्या [illegible] अधिकार [illegible]

[illegible] नं. १ क[illegible] ल्या कुळा[illegible] अशा अ[illegible] सरकारानें [illegible]

[illegible] नं. १ क[illegible]ण्यास सरका[illegible]चा वादीस [illegible] ठिकाणा ता [illegible]यदेशीर ना [illegible]

[illegible] १७ कल[illegible] काय? व [illegible] दीचे हक्कास [illegible] कत केली आ[illegible]

[illegible] दिला तो वे[illegible] यामुळें गां[illegible] साहेब यां[illegible] असें करण्यास [illegible]

[illegible] १७ वा व ६ ही वादीसारखे खोतास लागू होत कीं काय?

११ सन १८६५।६६ सालीं वहिवाटदार खोतानें सही करून दिली अशा प्रकारचा करार बेकायदा व रद्द आहे कीं काय?

१२ गांवची वहिवाट सोडवून घेण्यास कोणत्या शर्तीनें वादीस अधिकार होता?

ज्यास्त मुद्दे.

१ कायदेशीर झाल्या आहेत अशा देशचाली अन्वयें व कायद्या अन्वयें तंटयांतील गांवची जमाबंदी केली आहे कीं काय?

२ वादी हा खोत म्हणून सदर्हू गांवची वहिवाट करण्याची अट म्हणून त्यांस सरकारांत कबुलायत देणें कधीं भाग होतें कीं काय? अगर जमाबंदी देण्यास खुशी असल्यास कबुलायत न देतांही त्यास वहिवाट करण्याचा अधिकार आहे असें त्याच्यानें शाबीद करवतें कीं काय?

कोर्टाचे ठराव.

१ आमचा ठराव असा आहे कीं, हा दावा कोर्टांत चालण्यास सन १८६५ चा आक्ट १ कलम ९ याची कांहीं हरकत नाहीं.

२ हा दावा करण्यास वादीचा हक्क आहे

३ सन १८६५।६६ सालचा वहिवाटदार खोत कबूल झाला नाहीं.

४ खोत अशा नात्यानें वहिवाटीची शर्त म्हणून कबुलायत देणें वादीस भाग होतें व दस्त देण्यास कबूल असल्यास कबुलायत दिल्यावांचून वहिवाट करण्याचा आपणांस हक्क आहे असें त्यानें शाबीत केलें नाहीं सन १८६५ चा आक्ट १ वादीचे गावांस लागू पडू नये अशी वादीची खोती नाहीं.

५ सदरहू ठरावाअन्वयें ३८ कलमाप्रमाणें या मुद्याचा निकाल होतो तो असा कीं, आपले गावांतील लागवड करणारे यांपासून वादीनें काय घ्यावें याची यत्ता करण्यास सरकारास हक्क आहे.

६ सदरहू आक्टांतील ३७ व ३८ यांत जीं कुळें लिहिलीं आहेत तशीं नव्हत अशा असामीस सदरीं लिहिलेल्या यत्ता बेकायदा रीतीनें सरकारानें लागू केल्या नाहींत.

नवीन मुद्यांपैकीं पहिला मुद्दा—कायद्या अन्वयें जमाबंदीचें काम झालें आहे व तें कायदेशीर आहे.

७ वादीस जो पट्टा दिला होता तो अशा प्रकारचा आहे कीं, पूर्वींचे कबुलायती चे ठिकाणीं तो घेण्याचें वादीच्यानें कायदेशीरपणें नाकबूल करवेल.

८ सन १८२७ चा कायदा १७ कलम ८ हें लागत नाहीं. (स्पेशल अपील नंबर ६१९)

९ वादीनें पट्टा न घेतल्यामुळें त्यास वहिवाट न करूं देणें हें कारण योग्य नाहीं.

१० या मुद्याबद्दल ठराव करण्याचें कारण नाहीं.

११ या नंबरचे मुद्यावर ठराव करण्याचें कारण नाहीं.

१२ आपल्या मर्जीप्रमाणें दरसालची कबुलायत देऊन अगर तीस सालचा पट्टा प्रतिवादीपासून घेऊन गांवचा वहिवाट घेण्यास वादीस अधिकार आहे.

आम्हीं असा ठराव करितों कीं, आंबेगण गांवची जप्ती दूर व्हावी व वादीचे मर्जीप्रमाणें पट्टा घेऊन अगर दरसालची कबुलायत सरकारास देऊन गांवची वहिवाट वादीस मिळावी. सदरहू दोन्ही प्रसंगीं सन १८६५ चा आक्ट १ यांतील ठरावा अन्वयें सदरील पट्टा अगर कबुलायत असावी व पाहणीच्या वेळीं ठरविलेला दर देण्याचा त्याणें करार केला पाहिजे. परंतु दरसालचे कबुलायतीमध्यें जी जबाबदारी ठरविली आहे त्याहून त्याजवर जास्त जबाबदारी पडूं नये. व आणखी असें ठरवितों कीं, या हुकूमनाम्याचे तारखेपासून सहा महिन्यांचे आंत तालुका कचेरींत वादीस सही करण्यासाठीं पट्टा अगर कबुलायत तयार ठेविली पाहिजे. न ठेविल्यास अशा प्रकारचा पट्टा अगर कबुलायत घेतल्या किंवा दिल्या वांचून वादीनें गांवची वहिवाट घ्यावी. व जप्तीचे तारखे पासून या हुकूमनाम्याचे तारखेपर्यंत व वादीस गांवची वहिवाट मिळे पर्यंत आंबेगण गांवचें दरम्यानचें उत्पन्न प्रतिवादीनीं वादीस द्यावें. व वादी व प्रतिवादी यांणीं आपापला खर्च सोसावा.

Advertisements.

जाहिरखबरा.

वल्हिरध राजाचें नाटक.

हें आगगाडीविषयीं मनोरंजक पुस्तक छापलेलें अकोल्यास वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत, व खानदेशजिल्ह्यांत वरणगावचे स्कूलमास्तर वासुदेव रामचंद्र मोहनी या ग्रंथाचे कर्ते यांजकडे, विकत मिळतें. याची किंमत पांच आणे आहे. व एक आणा डाकहाशिल लागतें.

वृत्तवैभवाच्या बाक्या.

अहमदनगरच्या वृत्तवैभव वर्तमान पत्राचे आम्ही मालक आहों. व हल्लीं आमचा मुक्काम अकोल्यास आहे. याजकरितां वऱ्हाडप्रांतांतलि वइतर, नजीक ठिकाणच्या लोकांनीं वृत्तवैभवाबद्दलचीं देणीं एथें आम्हांकडेस सत्वर पाठवावीं. त्यांजकडेस बिलें रवाना झालीं आहेत व बाक्या मोठाल्या आहेत याजकरितां चालढकल भगदीं करूंनये.

खंडेराव बाळाजी फडके

नोटिस बापु वलद हसाजी पाटिल बानबिरकर तालुके जळगांव यास खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येते ऐशीजे आम्हीं दिलेले नोटिसीचें उत्तर तुम्ही तारीख १३ फेब्रुवारी सन १८६९ चे वऱ्हाडसमाचार पत्रांत दिलेंत त्यांत जो मजकूर लिहिलात तो घडलेले गोष्टीचे व त्याप्रमाणें अमल झाल्याबाहेर फाजील पणाचा व नीतीचा अहंपणा दर्शक नाकबुलायतीचा व त्याविरुद्ध अनीतिप्रवर्तक आहे. कारण ज्या प्रकर्णाबद्दल तुम्हीं दस्तऐवज लिहून दिला व वकिलपत्र दिलें त्या प्रकर्णांत आमचें वकिलपत्र दाखल असून दाखल झाल्यानंतर दिनावधीनें त्या प्रकर्णाचा निकाल झाला व तो आमचे वतीनें झाल्यामुळें तुमचे लेखाप्रमाणें तुम्हीं बक्षीस द्यावयास व आम्हीं तें घेण्यास कायदेशीर पात्र झालों आहों. असें असतां तुम्हीं आपले नोटिसींत जो मजकूर लिहिलात तो तुमचे लेखास बजर दर्शविल्याप्रमाणें झाले निकालास विरुद्धता देणारा आहे असेंविशीं तुमचें मन तुम्हांस साक्ष देत असेल इतकेंच नाहीं. पण निकाल झालेलें प्रकर्ण जर तुमचे विरुद्ध निकालांत आलें असतें तर तुम्हीं आजवर पाटिलकीचे कामावरून महकूब झाला असता त्या दिवसापासू न आजवर तुम्हीं कामावर आहा तेव्हां तुमचें लेखाप्रमाणें तुम्हीं रुपये देण्याचे जबाबदारींत नाहींत असें विशीं शंकाच राहिली नाहीं असेंब तुमचें म्हणणें असेल तर तशी तुम्हीं खात्री केली पाहिजे.

तुमचे प्रकर्णाचा निकाल झाल्यावर तुम्हाकडेंस लेखाप्रमाणें रुपये मागण्यास अजुरदार जवान आला होता तेव्हां त्याजबरोबर तुम्हीं लेखीं उत्तर पाठविलें आहे त्याची स्मृती करा. तें पत्र बहाल असून आणणारा जवानही कायम आहे. जर तुमचे नोटिशींतील मजकूर खरा होता तर तें उत्तर तुम्ही जातिधर्माप्रमाणें विलायती किंवा देशी अवस्थेत दिलें कींकाय? याचा आतां तरी विचार करा, अकोल्यांत भेटी झाल्यावेळीं नोटिशींतील हेतूप्रमाणें आम्हाशीं बोललात किंवा थोडे दिवस निभविण्याविशीं बोललात याचा विच्यार तुम्हीं खरे नीतिमान व पापभीरु असाल तर आतां करा अशी तुम्हांस आम्हाकडून सूचना आहे कळावें तारीख १७ फेब्रुएरी सन १८६९ इसवीं.

(सही) आबाजी खंडेराव वकील.

जाहिरखबर.

नोटिस—यादवजी वल्लद मदनजी गावंडे रहाणार बहादलपूर परगणे कुरणखेड तालुके अकोलें यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमचे कडेस आमचें घेणें खातेबाकी बद्दल रुपये ३२ शिवाय अवल मित्तीपासून व्याज दरमहा दर शेकडा रुपये २प्रमाणें होईल तें आज मित्तीपासून एक महिन्यांत आमचे एथें आणून द्यावे न दिल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजासुद्धां रुपये व फिर्यादीचा व नोटिसीचा खर्च भरून घेऊं कळावें. तारीख ३ माहे मार्च सन १८६९ इ.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळूदकर यांचे हातची निशाणी.

नोटिस—सखाराम बिन सोनभट जोशी वस्ती गोपाळखेड तालुके अकोलें यासी खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमचे कडेस आमचे घेणें खातेबाकी बद्दल रुपये १०० शिवाय अवल मितीपासून व्याज दरमहा दरशेकडा २ प्रमाणें होईल ते आज मितीपासून एक महिन्यांत आमचे एथें आणून द्यावे न दिल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजासुद्धां रुपये व फिर्यादीचा व नोटिसीचा खर्च भरून घेऊं. कळावे तारीख ३ माहे मार्च सन १८६९इ.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळूदकर याचे हातची निशाणी.

नोटिस—[illegible] वलद देवजी पुडें हल्लीं वस्ती निंभी प्रगणे पिंजर तालुके अकोलें यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येतें कीं, तुमचेकडेस आमचें घेणें खातेबाकीबद्दल रुपये १०० शिवाय अव्वल मितीपासून व्याज दरमहा दरशेकडा रुपये २ प्रमाणें होईल ते आज मितीपासून एक महिन्यांत आमचे येथें आणून द्यावे न दिल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून सदरील व्याजासुध्धां रुपये व फिर्यादीचा व नोटिशीचा खर्च भरून घेऊ. तारीख ३ माहे मार्च सन १८६९ इसवी.

(सही) गंभिरजी काकड सांगळुदकर याचे हातची शिाणी.

नोटिस—यादोजी वल्लद बसवाजी अपोतकर रहाणार अपोती खुर्द तालुके अकोलें यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते ऐसाजे तुम्हाकडेंस आमचे घेणें खातेबाकी बद्दल तपशील.

१० पुर्णाजी अपोतकर याचे जामीनकी बद्दल.

२० अकाजी सिरसाट आखतवाडेकर याचे जामिनकी बद्दल.

६१ रावजीमोरे याचे जामिनकी बद्दल

९१.

सदरील रुपये व शिवाय अवल मिती पासून व्याज दरमहा दरशेकडा रुपये २ प्रमाणें होईल ते असे आजपानसू एक महिन्यांत आमचे येथें आणून. द्यावे न दिल्यास सदरील रुपये व्याज सुद्धां व नोटिसीचे खर्चासुद्धां फिर्याद करून घेऊं फिर्यादीचा खर्च तुम्हास द्यावा लागेल कळावें. तारीख ३ माहे मार्च सन १८६९ इ.

(सही) गंभीरजी काकड सांगळूदकर याचे हातची निशाणी आहे

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचें बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येथें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाराचे मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यांत वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशिर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
आबाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९[illegible]

पेशे व धंदे यांवरील कर[illegible]

किंमत च्यार आ[illegible]

नादारी प्रकरणीं[illegible]

हें पुस्तक आमचे छापखा[illegible] छापून तयार झालें आहे. वऱ्हा[illegible] याच्या कोर्टांत हे नियम चाल[illegible] ०६ सहा आणे व डाक हाशि[illegible] णा पडेल.

व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास··· ···	६	०
साल अखेर ··· ··· ···	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ ··· ···	३	८
सहामाही अखेर ··· ···	४	०
फुटकळ एक अंकास··· ··· ···	०	६

या शहरा बाहेरलि लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु. ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत··· ··· ··· १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।१।०१

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र[illegible]हें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, MARCH 13 1869 NO. 10

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख १३ माहे मार्च सन १८६९ इ० अंक १०

हैदराबादचे निजाम.

निजाम सरकारचा आमचे वऱ्हाडाशीं निकट संबंध आहे म्हणून त्यांविषयीं मिळेल ती ती बातमी लिहिण्याचें आम्हांस अधिक अगत्य वाटतें.

या महिन्याच्या पहिले तारखेचें सिकंदराबादेहून आलेलें पत्र मुंबई ग्याझेटांत छापिलें आहे त्यावरून समजतें कीं निजाम सरकारच्या मरणदिवसापासून हैदराबादेस काहीं गडबड होईल म्हणून सिकंदराबादचे फौजेस तीन रात्रीं व दिवस तयार राहण्याविषयीं हुकुम होता. त्यावर पहिले तारखेस संध्याकाळीं हुकुम गेला कीं आतां सर्व सामसूम झालें, याजकरितां कंबरा खोलाव्या. पहिले तारखेच्या पूर्वदिवशीं सकाळीं रेसिडेंट साहेबांनीं हैदराबाद शहरांत न यावें म्हणून सर्व वेशी लाविल्या होत्या. त्या दुसरे दिवशीं खुल्या केल्या व रेसिडेंट साहेबांस निजाम सरकारचें चिरंजिवाकडे बोलाविलें. नंतर त्यांनीं व्हाईस राय साहेबांचे हुकुमाप्रमाणें त्यांस राज्यपदीं स्थापिलें व मिजलजी मीन साहेब मयत निजाम सरकारचे बंधू त्यांस राजपुत्राचे पाळक नेमण्याविषयीं दिवाणांनीं निवडिलें व हिंदुस्थान सरकारानें त्यांस संमती दिली त्यांसच शहरांतील सरदार व इतर लोक यांनीं कबूल केलें. वृध्द लोकांस ही गोष्ट मानवली नाहीं. ते उघड म्हणतात कीं येवढ्यानें सर्व संपलें नाहीं. मग काय होतें पहावें. याप्रमाणें सकाळीं झाल्यावर १२ वाजतां शहरांत, रेसिडेन्सींत, सिकंदराबादेंत, व बोलारम एथें बेवीस बेवीस तोफांची सरबत झाली. नंतर रेसिडेन्सींत मोठा दरबार झाला व व्हाईस राय साहेबांनीं राजपुत्रास सिंहासनारूढ केल्याचा हुकूम सर्वांस महशूर केला.

मद्रासच्या वर्तमानपत्रांत असें लिहिलें आहे कीं निजाम सरकारचे दरबारांत यापूर्वीं युरोपियन लोकांस जाणें झाल्यास जोडे काढावे लागत असत व खुर्चीशिवाय बसावें लागे तो प्रतिबंध आतां निजाम सरकारचे मरणानंतर मना झाला.

आणखीं बंगलोरच्या वर्तमानपत्रांत असें लिहिलें आहे कीं, मयत निजामसरकार गादीवर बसल्यापासून मरेपर्यंत सगळ्या बारा वर्षांत कधींच शहराबाहेर निघाले नाहींत.

मुंबईचे नेटिव ओपीनियन पत्रांत याचबाबदींत पुढें लिहिलेलें आर्टिकल आहे.

आम्हांस लिहिण्यास मोठें दुःख वाटतें कीं, हैदराबादचे निजाम अफझुल उद्दौला यांस गेल्या महिन्याच्या २६ वे तारखेस तिसरे प्रहरीं देवआज्ञा झाली. ही खबर मुंबईंत ता० १ मिनहूस प्रसिद्ध झाली. अफझुल उद्दौला यांचे तीर्थरूप नासर उद्दौला हे सन १८५७ सालच्या मे महिन्यांत वारले तेव्हां हे त्यांच्या गादीवर बसले. यांनीं बारा वर्षें राज्य करून ते आपल्या वयाच्या ४३ व्या वर्षीं वारले. हे पुरुष उंच असत व यांचें शरीर मोठें व दनकट होतें व यांस घोड्यावर चांगलें बसतां येत होतें व शिकारीचा शौक असे. हे जेव्हां गादीवर बसले तेव्हां दिवस फार वाईट होते. बंडाची ऐन गर्दी चालली होती. परंतु त्यावेळेस यांच्या राज्याचा कारभार यांचे शाहाणे दिवाण नबाब सर सालर जंग यांजकडेस होता त्यामुळें सर्व व्यवस्था नीट राहिली. ज्याप्रमाणें शिंदे सरकारानीं बंडाच्या वेळेस इंग्रजांस मदत केली व त्यांच्याशीं स्नेह राखिला त्याप्रमाणें च निजाम सरकारानें केलें. हैदराबादच्या मुलखांत बंडखोर व फितुरी लोकांचीं अनेक ठिकाणीं मधमाशांच्या पोळ्यासारखीं पोळींच होतीं. तथापि अफझुल उद्दौला व सालरजंग या दोघांचा पहिल्यापासून अखेरपर्यंत निश्चय होता कीं, इंग्रजाशीं सल्ला तोडावयाचा नाहीं. या यांच्या निश्चयामुळें इंग्रज सरकारास फार मोठीच मदत झाली म्हणावयाची. कारण जर कां एकदा हैदराबादेंत दंगा झाला असता तर तो सर्व दक्षिणभर अग्नीसारखा पसरला असता, व तो विझण्यास फार कठीण पडतें.हा महान अनर्थ टळण्यास निजाम सरकार बहुतांशीं कारणी भूत झाले. तसेंच उत्तर हिंदुस्थानांत बंडवाल्याबराबर लढाया झाल्या त्यांतही इंग्रज सरकारास मदत करण्याकरितां निजामे सरकारच्या कंटिंजेंटचे रिसाले गेले होते या प्रमाणें बहुत तऱ्हेनें निझामाकडून इंग्रज सरकारास मदत मिळाली व फायदा झाला हें त्या वेळचे दयाळू व सुज्ञ गवरनर जनरल लार्ड क्यानिंग साहेब यांनीं पूर्णपणें जाणून कृतज्ञता दर्शक अशीं कृत्यें केलीं. "हैदराबाद कांटिंजेंट" या फौजेच्या खर्चा करितां ५१ लक्षांचा मुलुख इंग्रजाकडे लाऊन दिला होता त्या पैकीं २० लक्षांचा परत दिला व निझाम सरकारास इंग्रजांचें कर्ज देणें होतें तें रद्द केलें. दुसरें राणी सरकारानीं "नैट आव दी मोस्ट एक्झालटेड आर्डर आव दि स्टार आव इंडिया" हा किताब दिला.

अफजुल उद्दौला यांचे मूळ पुरुष व तीर्थरूप यांच्या मानानें पाहिलें असतां त्यांस आयुष्य फार थोडें झालें असें लक्ष्यांत येईल. यांचे वारस पुत्र फार लहान लहान आहेत. हैदराबादेचें राज्य हें संप्रतच्या सर्व नेटिव संस्थानांत मोठें आहे हें आमच्या वाचकांस माहित आहेच-तर अशा राज्याचा कारभार चालविण्या जोगा मोठा यजमान नसणें ही दुःखाची गोष्ट आहे. तथापि सुदैवें करून या संस्थानास मोठा हुशार व मोठा प्रमाणिक व अनुभविक असा दिवाण मिळाला आहे. म्हणून जवपर्यंत सर सालर जंगाच्या हातांत या राज्याचा कारभार आहे तंवपर्यंत अव्यवस्था होण्याची कांहीं भीति नाहीं. त्याच्या विरुद्ध पक्षाचे लोक हैदराबादेस आहेत ते सध्यांची संधी पाहून त्याचा मोड करण्याविषयीं हर तऱ्हेचा यत्न करितील. याजकरितां सालर जंगास इंग्रज सरकारचें चांगलें पाठबळ आहे पाहिजे तसें आणि सत्कार करील [illegible] झाली.

हैदराबादेंत समशुल उमराव म्हणून पहिल्या प्रतीचे सरदार आहेत व सरकाराशीं शरीर संबंध [illegible] वरीज दुसऱ्या [illegible] घराण्याचें व [illegible] नाहीं. त्यामुळें काहीं कुरापती निघाल्या असें मुंबई ग्याझेट पत्राचा बातमीदार म्हणतो. राजाच्या मरणानंतर लोकांच्या कार्यीं साधारणतः चंचलता होतेच त्याप्रमाणें हैदराबादेसारख्या ठिकाणीं अकस्मात् व्हावयाचीच. परंतु मयत निझाम यांचे वडील चिरंजीव मीर मैबुत अलीखान हे गादीचे मालक असें रेसिडेंट साहेबानी आपलें मत प्रदर्शित केलें त्या मुळें लोकांत स्वस्थता झाली. निझाम सरकारच्या मरणाच्या दुसरे दिवशीं दिवाण साहेब आणि समशुल उमराव या घराण्याचे मुख्य पुरुष अमीर कबीर (मयत निजाम यांचे जांवई) असे दोघे रेसिडंट साहेब यांचे बंगल्यांत गेले व तेथें तीन तास पर्यंत बोलत बसले होते. त्याचे दुसरे दिवशीं रेसिडेंट साहेब हे निझाम सरकाराच्या वडील मुलास भेटण्याकरितां सरकार वाड्यांत गेले. या मुलाचें वय २॥ वर्षांचें आहे. ता० १ ली मिनहूस म्हणजे गेल्या सोमवारीं राजपुत्र मीर मैबुत यांस गादीवर बसवण्याचा समारंभ झाला तो प्रकार असा— रेसिडेंट साहिब हे २४ गृहस्थांनिशीं दिवाण साहेब यांचे घरीं गेले; तेथें आपल्या गाड्यांतून उतरून हत्तीवर बसले; आणि सर्व एकत्र जमून सरकार वाड्यांत गेले; तेथें रेसिडेंट साहेब यांस वाड्यांतील सरकार लोक सामोरे आले व चालीप्रमाणें आगत स्वागत झाल्यानंतर एक दाई राजपुत्रास बाहेर घेऊन आली. मग रेसिडेंट साहेबांनीं मुलाचा हात धरून त्यास गादीवर बसविलें. मग रेसिडेंट साहेबांनीं थोडकें भाषण केलें, आणि इंग्रजसरकारचा व निजाम सरकारचा स्नेहसंबंध फार दिवस पर्यंत राहावा अशी आशा दर्शविली; नंतर दिवाण साहेबांनीं रेसिडेंट साहेब यांचे आभार मानून दरबार बरखास्त झाले.

डा० सिंक्लेर साहेब.

सरकारी अधिकारसंबंधाच्या नात्यानें जे जे युरोपियन सत्पुरुष आपणामध्यें येऊन मिळतात त्यांची त्यांची चांगल्या गुणाबद्दल आपण तारीफ करणें अवश्य आहे. परंतु त्यांतही पहिला नंबर म्हटला म्हणजे विद्याखात्याच्या योग्य अधिकाऱ्यास दिला पाहिजे. तें विद्याखातें दुनियेंतील बऱ्याच मोठ्या भागाचे राहाटीस अधिकोत्तर स्थितींत नेण्यास शक्य आहे. ही गोष्ट उदाहरणानें सिद्ध करावयास नकोच. आमचा वऱ्हाड प्रांत या गोष्टीचा आज अनुभव घेत आहे. तेव्हा याजबद्दलचें यश विद्याधिकाऱ्यास आहेच आहे व त्यांत विशेषें डा० सिंक्लेयर साहेबांस अधिक आहे.

डा. सिंक्लेयर साहेबांविषयीं लिहिण्याचा आज प्रसंग असा आहे कीं आलीकडे चार-सहा महिने झाले ते हमेशा आजारी पडूं लागले होते म्हणून तीन महिन्यांची हक्काची रजा घेऊन विलायतेस जाण्याकरितां काल तिसरे प्रहरीं ते एथून मुंबईस गेले. ते आपले जन्मभूमीच्या ठायीं बायकामुलांत गेले हो आनंदाची गोष्ट आहे. पण अशी त्यांची प्रकृति आजारी झालेली आहे व ते वयानें वृद्ध झालेले आहेत म्हणून कदाचित हिंदुस्थानांत पुन्हा येतील किंवा नाहीं या विषयीं अनिश्चय आहे. म्हणून या वऱ्हाडांतील लोकांस व त्यांच्या हाता खालीं चांगला आश्रय पावलेल्या लोकांस व साहेबांच्या दयाळु व गंभीर स्वभावास जाणणारांस वियोगजन्य दुःखानें फार वाईट वाटत आहे. याजकरितां आम्हीं असें इच्छितों कीं ईश्वरानें त्यांस चांगलें आरोग्य [illegible] पुन्हा हिंदुस्थानांत लौकर पाठवावें [illegible] कर्तबगारीचीं फळें लोकांस मिळावें.

गेल्या बुधवारीं रात्रीं अकोल्यांतील पुढारी लोकांची सभा झाली होती व तींत ठराव झाला होता कीं डायरेक्टर साहेबांची मान्यता घेऊन शुक्रवारीं सकाळीं प्रसिद्ध सभा भरवावी व त्यांस एक मानपत्र द्यावें आणि वर्गणी जमवून तिच्या मानानें त्यांविषयीं कांहीं स्मारक कृत्य करावें. पण ही गोष्ट डा० सिंक्लेयर साहेबांस आवडली नाहीं व त्यामुळें एथील त्यांचे शुभेच्छु नेटिव लोकांस आपला हेतु सिद्धीस नेतां आला नाहीं याजबद्दल दिलगिरी वाटली.

आम्हीं इकडील विद्याखात्याविषयीं लिहितांना अनेकवार प्रसंगवशात डा० सिंक्लेर साहेब यांची स्तुती केली आहे. व आजच्या समयासही सांगतों कीं वऱ्हाडांतील विद्याखात्याची च्यार वर्षांत इतकी चांगली सुधारणा होऊन तें च्यालीस वर्षें मुंबई इलाख्यांत चाललेल्या विद्याखात्याचे बरोबरीस येण्याजोगें होण्यास फक्त डा० सिंक्लेर साहेबांची युक्ती व शाहाणपण हींच कारणहोत. यांनीं प्रथमपासून दूर दूर देशचे चांगले चांगले इन्स्पेक्टर व मास्तर निवडून आणिले व त्यांस मोठमोठे पगार देण्याचा आग्रह धरिला आणि हिंदुस्थान सरकारानेंही कर्णाचा अवतार धरून त्यांची गोष्ट मान्य केली येणेंकरून या वऱ्हाड प्रांतावर त्यांचे फार मोठे उपकार झाले आहेत व ते कसल्याही मोबदल्यानें फिटणार नाहींत. सबब याचीं फळें स्वदृष्टीनें पाहायास ते परत येवोत.

डा० सिंक्लेर साहेब काल तिसरे प्रहरीं जाणार म्हणून त्यांचे खासगी बंगल्यावर त्यांच्या खात्यांतील बहुतेक मंडळी व शिवाय दोनच्यार गृहस्थ एकत्र मिळून सकाळीं ८ वाजतां त्यास भेटावयास गेले होते. तो एक लहानसा सभेचाच थाट झाला. प्रथमारंभीं रा. रा. श्रीराम भिकाजी डिपुटि इन्स्पेक्टर यांनीं उठून इंग्रजींत थोडें संभाषण केलें. त्यांतील आशय असा होता कीं डा० सिंक्लेर साहेबांस या देशीं येऊन सोळा वर्षें झालीं तेव्हांपासून हे विद्या वर्धनाचें व लोकोपकाराचेंच काम करित आहेत.

आरंभीं मुंबईस एलफिनस्टन कालेजांत हे प्रोफेसर होते. व युनिवर्सिटीच्या रजिस्टराचेंहि काम कित्येक वर्षें यांनीं केलें आहे. शिवाय हमेषा हे परीक्षेंत एकझामिनर म्हणजे परीक्षक असत. व आलीकडे च्यार वर्षें वऱ्हाडांत डायरेक्टर आहेत. मिळून विद्याविषया खेरीज दुसरें कोणतें काम यानीं पाहिलेंच नाहीं व इतक्या काळांत बहुत लोकांवर यांनीं उपकार केलेले आहेत. वऱ्हाडांत डा. सिंक्लेर साहेब आले त्यावेळेस ३५ शाळा होत्या त्या हल्लीं ३३५ झाल्या आहेत. हिंदुस्थानी शाळा एकही नव्हती, त्या ४० झाल्या आहेत. मुलींची शाळा मुळींच नव्हती त्या आतां २३ झाल्या आहेत. व दुसऱ्याही बहुत गोष्टी सुधारल्या आहेत. हे ममतालु आहेत व लोकांचीं मनें मिळवून घेण्याचा यांचे ठायीं लोकोत्तर गुण आहे. व हाताखालीं लोकांस हे फार चांगले वागवीत असल्यानें त्यांस मोठी उमेद आलेली आहे; इत्यादि उपयुक्त गुणांवरून डा. सिंक्लेर साहेब एथून जातात म्हणून लोकांस फार दुःख होत आहे. आतां साहेबांजवळ मागणें इतकेंच कीं त्यांनीं इकडील लोकांचें स्मरण ठेवावें. व ईश्वराजवळ मागणें इतकेंच कीं त्यानें साहेब बहादुरास आरोग्य देऊन इकडे लौकर परत पाठवावें.

याप्रमाणें भाषण होउन रा. रा. श्रीराम भिकाजी खालीं बसल्यावर मि० मिरजा इमामबेग हिंदुस्थानी मास्तर हे उठून हिंदुस्थानी भाषेंत साहेबांचे गौरवपर च्यार शब्द बोलले. नंतर डा० सिंक्लेअर साहेब स्वतां उठून बोलले कीं मी केवळ तीन महिन्याच्या रजेवर जात आहे तरी मंडळीस मज विषयीं इतकें वाईट वाटत आहे, व ते मजविषयीं इतकें अगत्य बाळगतात हें पाहून मी त्यांचे उपकार मानितों. नंतर त्यांनीं नार्मलस्कुलाविषयीं थोडी माहिती सांगितली. आणखीं असें सांगितलें कीं हैदराबादेस वैद्यक शाळा आहे तिकडे कांहीं विद्यार्थी पाठविण्याविषयीं रेसिडेंट साहेबांनीं त्यांस सांगितलें आहे. नंतर शेवटीं साहेब बहादूर म्हणाले कीं माझा स्वभाव चांगला आहे असें तुम्हीं म्हणता तर तो चांगला आहे व पुढें याहून चांगला होण्याचा संभव आहे.

मग पानसुपारी व फुलें वाटून सभा बरखास्त झाली.

THE ARABS OF HYDERABAD.

The key to the history or anarchy—for they are convertible terms—of Hyderabad, is the existence of two great Arab families there. From time to time large bodies of Arab adventurers from Western Oman have found their way to the Deccan as mercenaries. In the course of time two families have risen to power by a process familar to all students of Asiatic history. They began by making their swords indispensable to the Nizam of the day; they then contracted to raise small armies on our Irregular Cavalry system, and for this purpose imported more and more of their countrymen. The Nizam's payments, of course, fell into arrears and the Arabs politely abstained from pressing His Highness, bnt asked that the revenue of certain districts should be assigned to them. This was an easy mode of temporarily settling the debt, which went on increasing and swallowing up more districts, till the Nizam found that he was master in reality of nothing but his private estates. So critical was the state of things in Fifty-seven, that it seemed inevitable that the two great Arab houses should extinguish the Nizam and divide the country between them. Sir Salar Jung was keenly alive to the danger, and Sir George Yule devoted all his energies to its diminution. There was this in his favour that the most dangerous element among the Arabs, the *Ussul* or original importations, was decreasing, partly owing to the removal of some of the worst of them to Oman on a quarrel of their own, partly to the strict enforcement of the passport Act of 1864 when they attempted to return, and partly to the death of the blind old leader of the wealthier of the two houses. Sir George Yule and Sir Salar Jung began by paying off both the principal and interest of the debts to the Arabs in several of the misgoverned districts. They, and Sir R. Temple more recently, were enabled to do this the more rapidly and successfully, from the surplus of about a quarter of a million sterling which we lately paid from Berar. When the good work is completed by Mr. Saunders, and as the Ussul Arabs die out and we prevent fresh importations, we may expect Hyderabad to become at least as hopeful in its condition as Gwalior even were it to be cursed with a Nizam like him who has passed away.

The position of the country is now this. The jageer tracts around the capital are being reduced in extent. The Shumsool Oomrah family enjoy the districts known as the Pagah. The estates which supply the Nizam's privy purse are known as the Surf-i-Khass. But all the rest of the country, to the extent of three-fourths, is Devanee or under the minister. This portion was being freed of its Arab farmers of the revenue and brought under an administrative system modelled on our own, when the Nizam died. Aurungabad for the districts in the northwest of the Deccan, Eilgundul for the Godavery districts, Kummum for those of old Telingana, Beder for the central districts, and a division embracing Shorapore and Raichore in the south, which we presented to the Nizam, are the great administrative divisions. Hitherto all progress, and it has been comparatively considerable since the terrible days of Chundoo Lal, has been carried out secretly and under protest as it were, owing to the suspicions of the Nizam and the obstruction of rival factions. Now, whatever be the constitution of the Council of Regency, improvement may go on cautiously but vigorously in the Dewanee districts, and may be extended to the others. Mr. Saunders, the Resident, has a splendid part to play if he is equal to it. That he has "pluck" is evident from his proclamation of the Nizam's infant successor, at a time when the slightest hesitation would have fanned the rising excitement into open tumult. The people of Hyderabad, eleven millions of our native subjects or half the population of Great Britain, will now know the blessings of a minority guided by English justice and administered by native agents thoroughly controlled. And as a lesser, but by no means unimportant result of the long minority, no Nizam will ever again see Englishmen squatting before him shoeless on their haunches, to the disgrace of the British name.—*Friend of India.*

THE BUDGET.

Calcutta, Saturday, March 6th, 4-15 P.M.

Sir Richard Temple delivered his annual financial statement in the Legislative Council this morning.

His exposition is divided into three parts: the first comprising the actual statement for 1867-1868; the second the regular estimate for 1868-1869; and the third the Budget Estimate for 1869-1870.

The entire outlay for new barracks has been included in the account for ordinary expenditure, for each of the above three years.

The extraordinary expenditure for reproductive public works comprises irrigational operations, a special fund for works in Bombay and the State Railways, including the line between Calcutta and Port Canning and that between Lahore and Peshawur.

The Revenue for 1867-68 amounts to £48,500,000, the ordinary expenditure to £49,500,000 and the extraordinary expenditure to £602,462, making a total of £50,000,000, which would leave a deficit of £1,5000,000 after including the extraordinary expenditure.

The revenue in the regular estimate for 1868-1869 amounts to £49,250,000, the ordinary expenditure to £50,250,000, and the expenditure to £1,750, 000, or a total of £52,000,000. This would leave a deficit of £2,750, 000, including the extraordinary expediture.

In the Budget estimate for 1869-1870 the revenues amount to £49,340,840, and the ordinary expenditure to £49,288,190, leaving a small surplus of £52,650.

The military expenditure for 1869-1870 will amount to £12,750,000, and the proposed extraordinary expenditure in the same period to £3,500,000 for reproductive works comprising £2,705,000 for irrigation (including the amounts paid for the purchase of the Orissa Company's undertaking), £500,000 for the Special Fund Works in Bombay, and £360,800 for the Lahore and Peshawur Railway.

The Certificate Tax is to be replaced by an Income Tax of one per cent, on all incomes above 500 rupees per annum, assessed roughly according to a Schedule without requiring returns.

The estimated proceeds of this tax in 1869-1870 amount to £900,000.

New loans to the amount of £2,000,000 are to be raised by the Secretary of State for India, but £500,000 of that sum will be merely the renewal of the old loan raised in England. £500,000 are also to be raised in India on debentures at short terms of under twelve months, for the purpose of replenishing the cash balances, and £500,000 for the renewal of debentures in India. A further sum of £2,000,000, is to be raised according to the instructions of the Secretary of State for India.

The total amount of all the loans is £5,000,000, consisting of £3,500,000 new debt £1,000,000 old debts renewed, and £500,000 supplementary debt, in order to meet any temporary deficiencies that might arise.

A slight revision of the Customs tariff is proposed. The Customs salt duties are unchanged. No portion of the opium revenue is to be reserved.

Sir Richard Temple also stated that the greater part of the advances made by the Indian Government for the Abyssinian expedition had been repaid.

The Income Tax Bill was then introduced into the Council.

Bombay Gazette

वऱ्हाड.

खामगावचे स्मालकाज जज्ज मि० ग्रांट साहेब फार अजारी पडून रजेवर गेले.

वाशिमचे डिपुटि पोष्टमास्तर मि० चिन्नय्या यांनीं रजिष्टर पत्रें मुद्दाम ठेविलीं या गुन्ह्यावरून त्यांस अडीच वर्षें सक्त मजुरी कैदेची शिक्षा झाली.

Local

अकोला.

डा० सिंक्लेर साहेब विद्याखात्याचे डायरेक्टर कालचे गाडींतून गेले. त्याविषयीं एडिटोरियल कालममध्यें विस्तारानें लिहिलें आहे. त्यांचे जागेवर दुसरा कोणी डायरेक्टर न नेमितां मि० बोडहौस साहेब असिस्टंट कमिशनर यांनीं आफिशियेटिंग काम पहावें असा रेसिडेंट साहे-

यांनी ठराव केला. व त्याप्रमाणें कालपासून ते डायरेक्टरचें काम पाहूं लागले.

डा० सिंक्लेर साहेब यांस भेटण्याकरितां रा. रा. चिमणाजी राजाराम उमरावतीचे डिपुटी इन्स्पेक्टर, रा. रा. वामन नारायण बापट वणीचे डि० इन्स्पे०, रा. रा. बजाबा रामचंद्र प्रधान वाशिमचे डि० इं०, व रा. रा. नारायण वामन बुलढाण्याचे डि० इं० या आठवड्यांत येथें आले होते. व ते आज परत जाणार होते.

क्या० हडलस्टन साहेब डिपुटी कमिशनर यांस दोन वर्षांची रजा मिळाली व ते आतां पुढील आठवड्यांत विलायतेस जातील. २० वे तारखेपासून त्यांनीं तयारीकरितां रजा मागितली आहे. त्यांचे जागेवर बुलढाण्याचे डि० कमिशनर मि० हार्डिन साहेब यांस, व त्यांचे जागेवर वाशिमचे मि० मेकंजी साहेब यांस, व वाशिमास मि० फिटझरलड साहेब यांस नेमणार अशी बातमी आहे.

रेवरेंड एटकिन साहेब यांस विद्याखात्याचे इन्स्पेक्टर नेमिल्याप्रमाणें ते आपलें काम पाहूं लागले. त्यांची नेमणूक विलायतेस स्टेट सेक्रटरीकडे मंजूर होण्यास गेली आहे. व तिकडून बहुधा कायम होऊन येईल. एटकिन साहेब या कामास फार लायक आहेत.

कालपासून आकाश अभ्रांनें आच्छादित आहे, वारा मनस्वी सुटतो, व ऊष्मा फार होतो.

अकोल्यास नार्मलस्कूल एप्रिल महिन्यांत होणार असल्याची मागील अंकांत जाहिरात होती ती रहित होऊन जुलई महिन्यांत भद्रक स्कूल स्थापन होणार याविषयीं डायरेक्टर साहेबांचे सहीच्या जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या आहेत त्या पाहाव्या.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

काबुलच्या अमीरानीं जाहिरनामा लाविला आहे कीं अजीमखान व अबदुल रहिमान खान यांस जो पकडून देईल त्यास प्रत्येकीं १०००० रुपये इनाम मिळेल.

भूपाळचे रेसिडेंट कर्नल डब्ल्यु आसबर्न यांच्या डोळ्यास कांहीं इजा झाल्यामुळें ते विलायतेस जात आहेत.

राणी साहेबांचे चिरंजीव ड्यूक आफ एडिंबरा हे गेल्या महिन्याच्या आरंभीं आस्ट्रेलिया एथें गेले.

कपुरथळ्याच्या राजाचा विलायत सरकारापर्यंत कांहीं वाद चालला होता त्याचा अखेर निकाल स्टेट सेक्रटरीनीं राजास अनुकूल असा केला.

शिमग्याच्या सणांत पुण्यास सुमारीं सातशें लग्नें झालीं असें तेथील डेकन हेरल्ड पत्रांत लिहिलें आहे.

कर्नल डेली यांस मध्य हिंदुस्थानांतील गवरनर जनरल साहेबाचे एजंट नेमिलें आणि ब्रिगेडियर सी चेंबरलेन यांस ग्वालेरीस पोलिटिकल एजंट नेमिलें.

कराचीस तारायंत्रांतून खबर आली आहे कीं बुशायरास पहिले तारखेस धरणीकंप झाला. व गदर आणि जेस्ट एथें मोठें वादळ होऊन भारी पाऊस पडला.

पुण्याचे मेजर क्यांडी साहेबांचे बंधू रेवरेंड जार्ज क्यांडी साहेब मिशनरी होते ते मरण पावले.

स्त्रियांसंबंधी सांसर्गिक रोगाचा आक्ट नवीन झाला आहे तो मुंबईस लागू करण्याचे कामीं लिहून आलें आहे यावरून मुंबईस आतां रांडांची कांहीं धामधूम होईल. व लुच्चांची पोळी पिकेल.

मुंबईचे गवरनर साहेब महाबळेश्वरास जाणार. व कांहीं दिवस प्रथम पुण्यास राहाणार.

मुंबईस नुकतीच वकिलीची परीक्षा झाली. तींत सुरतेचे ११, मुंबईचे ८, रत्नागिरीचे ६, ठाण्याचे ५, पुण्याचे ५, अमदाबादचे ४, खानदेशचे ४, अहमदनगर चे ३, नागपुरचे ३, धारवाडचे ३, साताऱ्याचे २, वऱ्हाडचा १, कोलापुरचा १, कलादगीचा १, भडोचचा १, आणि सांवतवाडीचा १, असे ५९ पसंत ठरले. यांत २ पारशी व ५७ हिंदू आहेत.

डाक्टर विही सा० मुंबई इलाख्यांतील तुरुंगावरील इन्स्पेक्टर जनरल यांस विलायतेस जाण्याकरितां दीड वर्षांची रजा मिळाली.

सर रिचर्ड टेंपल साहेब पुढील महिन्याचे अखेरीस विलायतेस जाणार.

स्टाफकोर पैकीं मेजर डब्ल्यू सी. पार यांस बडोद्यास असिस्टंट रेसिडेंट नेमिलें.

मि० ई. टी. क्यांडी यांस पुण्यास असिस्टंट जडज नेमिलें.

कोर्टांस सहा आठवड्याच्या रजा मिळाल्या.

टाणेजिल्हा. ता० १ मे पासून

रत्नागिरी जिल्हा. ता० १ एप्रील पा.

सातारजिल्हा. ता० १९ एप्रील पा.

कानडयाचे कलेक्टर मि. एलफिनस्टन साहेब यांस ३ महिन्याची हक्काची रजा मिळाली.

मि. एल. आर. आशबर्नर खानदेशचे कलेक्टर यांस दाक्षिणभागचे अकौंटिंग रिविन्यू कमिशनर हावलाक साहेबांचे जागीं नेमिलें.

मि. डब्ल्यू एम. सालमन यांस रत्नागिरीस अकौंटिंग कलेक्टर नेमिलें.

मि. सी. आर. ओवन यांस मुंबईचे अकौंटिंग कलेक्टर नेमिलें.

गायकवाड सरकारचे बंधु श्री. रा. मल्हारराव यांनीं डा. हंटर साहेबाचे रिपोर्टाविरुद्ध सरकारास आपला आहवाल कळविण्यास मि० टेलर साहेब बारिस्टर नेमिले होते व त्यांनीं चालविल्या प्रकरणावर मुंबई सरकारांतून त्यांस जाब मिळाला. तो अजून प्रसिद्ध झाला नाहीं. म्हणून मुंबई ग्याझेटकर्त्याची कुरकुर आहे.

काबुलचे शेर अलीखान आपल्या सर्व लवाजम्यासहित जोंपर्यंत हिंदुस्थानांत आहेत तोंपर्यंत ते सरकारचे पाहुणे आहेत असें समजावें.

मुंबई हायकोर्टाचे जज्ज आनरबल न्यूटन साहेब मे महिन्यांत राजीनामा देऊन विलायतेस जाणार व त्यांचे जागेवर दुसरा कोणी जज्ज नेमूं नये असा सरकारचा विचार आहे.

सोलापुरचे पलीकडे रेलवेचें काम चालु आहे. त्यावरून सुमारें २० कोस पावेतों पुढें गाडी जाण्याजोगी तयारी झाली. व येक वेळा गाडीही गेली.

आनरबल एलिस साहेब मुंबईचे कौसलदार यांस कलकत्याचे कौसिलांत नेमिलें व त्यांची जागा आनरबल टकर साहेब यांस मिळणार असें वर्तमान आहे.

साल मजकुरीं मुंबईस मुनसफीचे परिक्षेस दोन उमेदवार आहेत-

Correspondence.
पत्रव्यवहार.

नवे मास्तर व सत्यप्रकाश.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस—

वि. वि. महाराज, उमरावतीच्या ४ थ्या तारखेच्या सत्यप्रकाशपत्रांत "एक उमेदवारांची कीव करणारा" अशा सहीचें पत्र छापलें आहे त्यांतील मजकूर जो वाटला तो थोडक्यांत लिहून कळवितों. तो प्रसिद्ध करण्याची मेहेरबानी करावी.

वऱ्हाडी लोक शिक्षणाकरितां बाहेरून येऊन या प्रांतांत घर घालून वऱ्हाडी झालेले लोक यांनीं त्यास [illegible] काय पण दहा दहा वर्षे [illegible] किंवा [illegible] घेऊन किंवा सुजवून घेतले [illegible] डायरेक्टर साहेबास त्यांची कीव येईल व त्यांस जागा मिळतील अशी समजूत होती असें दिसतें. डा० सिंक्लेअर साहेबांची [illegible] झाली नाहीं कीं वऱ्हाडी लोक मुख्य मास्तरच्या जागेस लायक आहेत. व सत्यप्रकाशांतच डायरेक्टर साहेबांनीं जाहिरात दिली आहे. तीवरून तर स्पष्ट समजतें कीं वऱ्हाडी लोक यावठी [illegible] असले तर त्यांनीं नार्मलस्कुलांत येऊन शिकलें पाहिजे, मग मास्तर नसून नुसते उमेदवार असणारास तर पुसेल कोण?

गुदस्तसालीं वशिल्यानें फार लोक लागले असें "कीव करणारा" म्हणतो. परंतु सिंक्लेर साहेबांपुढें कोणाचा वशिला चालत नाहीं, हें त्यास ठाऊक नाहीं. व शोधूं लागल्यास बेळगांवच्या खात्यांतीलही बहुत लोकांत असता निघतील म्हणून एकाच्या वशिल्यानेंच दुसरा लागला असें म्हणणें ही क्लिष्ट कल्पना होय. आणि तिच्याच दृष्टीनें पाहिलें तर छापखाने निघणें, वर्तमानपत्रें चालणें, व त्यास लिहिणें हेंही सर्व वशिल्याच्याच खटपटीचें आहे. व मग निष्पक्षपातीपणा कोठेंच दिसणार नाहीं.

"कीव करणार" यानें अकोल्याचे डिपुटी इजुकेशनल इन्स्पेक्टर यांची निंदा केवळ गैर माहितीनें व्यर्थ केली आहे. याबद्दल त्यास वाईट वाटावें. याविषयीं खरी हकीकत समजली आहे ती अशी—हैदराबादेहून डायरेक्टर साहेबांकडून रा० रा० श्रीराम भिकाजी अकोल्याचे डि० इं० यांस टेलिग्राम आला कीं, ८० नवीन मास्तर नेमावयाचे आहेत ते तुम्ही पुण्यास जाऊन तिकडून निवडून आणावे. त्यावरून श्रीरामपंतांनीं पुण्यास जाऊन परीक्षा घेतली व २०० उमेदवारांतून ५० उमेदवार ज्यांचीं नावें वर आलीं होतीं त्यांस निवडिलें. पुढें डायरेक्टर साहेब पुण्यास गेल्यावर त्यांनीं विच्यारिलें कीं सर्वच मास्तर इकडून कां निवडिले नाहींत, त्यावर श्रीरामपंत म्हणाले कीं वऱ्हाडांत कांहीं लायक उमेदवार आहेत व त्यांस जागा होतील तेव्हां मिळतील असे साहेबांचे जबाब आहेत सबब बाकीची भरती तेथें करावी. ती गोष्ट त्यांस मान्य झाली. व त्याप्रमाणें इकडे आल्यावर तशा अर्जदारांस त्यांनीं जागा दिल्या. व पुण्याहून बोलाविलेल्या ५० उमेदवारांपैकीं ही कांहीं लोक आले नाहींत तेव्हां अकोल्यास आले असलेल्या उमेदवार लोकांच्या परीक्षा घेऊन त्यांस जागा दिल्या. तेव्हां यांत श्रीराम पंतांनीं कांहीं पक्षपात केला असें कोणासही काढी मात्र दिसणार नाहीं, मग त्यांनीं विलायतेहून विलायती सिविल सर्विस आणिले व त्यांत क्यापटन ही निघतील, असें निंदास्पद लिहिणें गैर वाजवी नाहीं काय? या पत्र लिहिणारास कळावें कीं [illegible] विलायती इकडे नाहीं आले तर [illegible] चालतील व चालतातच पण वऱ्हाडां[illegible] व मोगलाईतील आरब व [illegible] यांपेक्षा ते सहस्रपट चांगले. नाहीं पक्षां [illegible]च मोगलाई व कनल व्हावयाची. कळावें हे विनंती.

एक वर्तमानपत्रें वाचणारा,

पुनर्विवाह खंडण.

रा० रा० वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस—

वि० वि० खालीं लिहिलेला मजकूर एका शास्त्री बावांनीं मला दिला तो आपले द्वारें सर्व लोकां पुढें ठेवूं इच्छितों.

अग्निहोत्रं गवालंभं संन्यासं पलपैतृकं ॥ [illegible] पुनरुद्वाहं कलौपंच विवर्जयेत् ॥

अग्निहोत्र, मधुपर्क करावयाचे वेळेस गोवध करणें, संन्यास घेणें, मांस आणून श्राद्ध करणें व ऊढा म्हणजे वाग्दान, प्रधप्रदान, पाणिग्रहण, सप्तपदी लाजाहोम इतके संस्कार जिचे झालेत तिला ऊढा असें म्हणावें. जिचें केवळ वाग्दान मात्र झालें तिला दत्ता असें म्हणतात. ऊढा असें म्हणत नाहींत परंतु वाग्दान प्रथम एका वराशीं झाल्यानंतर दुसरा वर होत नाहीं. वाग्दत्त जी जास झाली तोच तिचा पति म्हणवितो. ॥ मंगलार्थं स्वस्त्ययनं यज्ञश्चासां प्रजापतेः ॥ प्रयुज्यते विवाहेषु प्रदानं स्वाम्यकारकं ॥ १ ॥ ही मनुस्मृति याचा अर्थ मंगलाकरितां पुण्याहवाचन, प्रजापति देवता, उद्देशीकरून आज्य होम, लाजाहोम विवाहांत करावे, परंतु प्रथम वाग्दानकर्म झालें म्हणजे भर्त्यांनें स्वामित्व म्हणजे पति त्याचे कारण स्वरूप, आणि वाग्दत्त झाली म्हणजे पुनः दुसरा वर (पति) आणि देऊं नये असें आहे. कसें दत्ता कन्या न दीयते असें स्मृतिवाक्य. प्रथम दरिद्र वरास वाग्दत्त जी झाली कन्या ती दुसरा तालेवार नवरा आला म्हणून त्यास देऊं नये. तो पूर्वेच तिचा पति यास प्रमाण मनुस्मृति ॥ यस्मै दद्यात् पिता त्वेनां भ्राता वा नुमते पितुः ॥ तंशुश्रूषेत जीवंतं संस्थितं च नलंघयेत् ॥ पिता बाप व पित्याचे आज्ञेकरून भाऊ यांणीं ज्या वरास जी कन्या दिली तोच पति जिवंत आहे तोपर्यंत त्याची सेवा करावी मेल्यावर त्याचें श्राद्धादि पारलौकिक सर्व करावें त्याचें उल्लंघन न करावें. ॥ विशीलः कामवृत्तो वा गुणैर्वा परिवर्जितः ॥ उपचर्यः स्त्रियासाध्व्या सततं देववत्पतिः ॥ पति सदाचार शून्य किंवा विद्याशून्य दरिद्र असो परंतु भल्यास्त्रियांनीं त्याची पूजाच करावी त्याचा त्याग व अनादर करूं नये असें आहे दुसरें वाक्य ॥ पाणिग्रहस्य साध्वी स्त्री जीवतो वा मृतस्य वा ॥ पति लोकानभिप्संती नाचरे त्किंचिदप्रियं ॥ स्वर्गाची इच्छा धरून पति जिवंत आहे त्याचें कांहीं विरुद्ध आचरण करूं नये. मरण पावल्यानंतर व्यभिचार व अन्यपुरुषसेवन व श्राद्ध खंडन कांहीं न करावें ॥ कामंतु क्षपयेद्देहं पुष्पमूल फलैःशुभैः ॥ नतुनामापि गृण्हीयात्पत्यौ प्रेते परस्यच ॥ पति मरण पावल्यानंतर अन्नभक्षणास न मिळालें तर शुद्ध पुष्प कंद मूल फल भक्षण करून देहनिर्वाह करावा परंतु परपुरुषाचें नांवही घेऊं नये. सेवा तर सुतराम् करूं नये ॥ मृतेभर्तरि साध्वी स्त्री ब्रह्मचर्य व्यवस्थिता ॥ स्वर्गंगच्छत्य पुत्रापि यथाते ब्रह्मचारिणः ॥ १ ॥ भर्त्यां मरणास पावल्यानंतर पुत्र उत्पन्न झाला तरी ब्रह्म

ब्रम्हचर्य धारण करावें परंतु परपुरुष संयोग करूं नये ॥ अपत्यलोभाद्यातुस्त्री भर्तारमतिवर्तते ॥ सेहानिंदामवाप्नोति पतिलोकाच्चहीयते ॥ १ ॥ पुत्र मला झाला पाहिजे, त्या वाचून सुख नाहीं या लोभानें अन्यपुरुष भर्ता जी करिती तिला पतिलोक भ्रष्ट होतो. ॥ नान्योत्पन्नाप्रजास्तीह नाप्यन्यस्यपरिग्रहे ॥ नद्वितीयश्चसाध्वोनां कश्चिद्भर्तोपदिश्यते ॥ या स्मृतीचा अर्थ॥ भर्ताराहून अन्य पुरुषापासून उत्पन्न जी संतति ती शास्त्रीय होत नाहीं. नियोगावाचून द्वितीय भर्त्याशी विवाह करावा असा कोणे शास्त्रांत उपदेश शास्त्रकारानी केला नाहीं. आतां अनेक ऋषिवाक्यानीं विधवानीं पुनः विवाह न करावा असे सर्वयुगसाधारण वाक्य ॥ ऊढायाः पुनरुद्वाहंकलौपंच विवर्जयेत्॥ हें कलियुग मात्र विषयक वाक्य या वाक्यानें कलींत सर्वथा करूं नये. विधवेचा पुनर्विवाह यावर कितीक पंडितांचें असें बोलणें आहे कीं ॥ कृतेतु मानवो धर्म स्त्रेतायां गौतम स्मृतः ॥ द्वापारे शांखलिखितः कलौ पाराशर स्मृत इति ॥ १ ॥ कलियुगामध्यें पाराशरानें जो उक्त तो प्रमाण. ॥ नष्टेमृते प्रव्रजिते क्लीबेच पतिते पतौ ॥ पंच स्वापत्सुनारीणां पति रन्यो विधीयते ॥ या वाक्याचें पूर्व प्रकरण व उत्तर प्रकर्ण विवाहाचें कांहीं नाहीं. मध्येंच हें वाक्य आहे. जेष्ठ बंधु जीवंत अकृतविवाहाग्निहोत्र असतां कनिष्ठानें विवाह अग्निहोत्र न करावें याचें प्रायःश्चित्त प्रकरण व अपवाद ॥ कुब्जवामन खंजेषु गद्गदेषु जयेषुच ॥ पंग्वंध बधिरे मूढे न दोषः परिवेदने ॥ कुब्जत्वादि दोष ज्येष्ठ बंधूस असल्यास कनिष्ठ बंधूनें विवाह प्रथम केल्यास दोष नाहीं. पुढें नष्टे मृते हें वाक्य, याचा अर्थ हा आहे कीं, वाणीकरून कन्यादान झाल्यावर तोच तिचा पति होतो दुसरा करू नये असें असतां पाणिग्रहण होम न झाला ज्यास वाक्दान मात्र झाले तो जीवंत असतां त्याला टाकून द्वितीय पतीपासून संतती झाली तर ती दुष्ट त्याचें प्रायश्चित्त प्रकर्ण पूर्वी सांगितलें नंतर परिवित्ती प्रायश्चित्त व तदपवाद हे सांगून पूर्व वाक्दत ज्यास कन्या समर्पिली पाणिग्रहण, लाजहोम, सप्तपदी संस्कार न झाला वाक्दान मात्र झालें तो गौण पती पाणिग्रहण होम सप्तपदीपर्यंत संस्काराला विवाह म्हणतात तो झाला म्हणजे मुख्य पती होतो व भार्या होती तिलाच ऊढा असें म्हणतात. तिचा तर कलीमध्यें पतिमरणोत्तर विवाह निषेधच आहे. ऊढायाः पुनरुद्वाहं कलौपंच विवर्जयेत् ॥ असा प्रतिपदोक्त दिसतो. नष्टे मृते हें विशेषवचन वाग्दाना नंतर गौण पती मरण किंवा देशांतर पावला तर पुनः द्वितीय पती कलियुगांत करावा तद्विषयींचे ते पराशर वाक्य. दत्ता कन्या न दीयते. वाचादत्ता न दीयते याचाच अपवाद ऊढायाः पुनरुद्वाहं याचा कांहीं अपवाद होऊं सकत नाहीं. का पतौ हें गौणपती बोधक शद्बोच्चारण केलें म्हणून ऋषीचे मनांत असें नाहीं तस्मात या वाक्यावरून पुनर्विवाह न करावा असें बोलणारे देवांनां प्रिय जाणावेत.

पाहिजेत.

मराठींत तयार कंपाझिटर.

आमचे वऱ्हाडसमाचार छापखान्याकरितां मराठींत टाइप जुळणारे जुने माहितगार दोन चपल कंपाझिटर पाहिजेत. पगार त्यांचे हुशारीप्रमाणें १५ पासून २० पर्यंत मिळेल. ज्याची येण्याची इच्छा असेल त्यांनीं लवकर अकोल्यास येऊन आम्हांस भेटावें किंवा अर्ज पाठवावे.

वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

NOTICE.

No. 2290 of 1868/69.

A Normal School for the province of Berar will be opened at Akola on the 1st July 1869.

2. It will consist of a Hindustani Branch and a Marathi Branch. To each Branch will be attached—

10. Scholarhips at Rs. 8, and
10. at Rs. 6, per mensem, and
20. Free Studentships.

3. The Indigenous masters of Berar, will have a preference over other Candidates from Berar. And Candidates from other provinces will not be accepted.

4. Candidates should apply to the Deputy Educational Inspectors, to have their names inserted on a list to be forwarded by the Deputy Commissioners to the Director on the 20th of June.

5. The Candidates should present themselves at the Director's Office at Akola on the 30th June. The Scholarships and Free studantships will be awarded after a General Examination which will Commence on the 1st July.

Akola, March 8th, 1869.

R. S. SINCLAIR L. L. D.
Director of Public Instruction
Berar.

नोटिस.

नंबर २२९० सन १८६८।६९.

अकोलें एथें वऱ्हाडप्रांताकरितां नार्मलस्कुलाची स्थापना तारिख १ ली जुलै सन १८६९ रोजीं होईल.

२. या शाळेंत एक हिंदुस्थानी व एक मराठी असे दोन भाग होतील. प्रत्येक भागांत खालीं लिहिल्याप्रमाणें विद्यार्थी घेतले जातील.

१० पगारी विद्यार्थी दर विद्यार्थ्यास दरमहा ८ रुपये प्रमाणें.
१० पगारी विद्यार्थी दर विद्यार्थ्यास दरमहा ६ रुपये प्रमाणें.
२० बिन पगारी विद्यार्थी फीशिवाय घेतले जातील.

३. वऱ्हाडांतील इतर उमेदवारांचेपूर्वी या प्रांतांतील गांवठीशाळांचे पंतोजी नार्मलस्कुलांत घेतले जातील. दुसऱ्या प्रांतांती उमेदवार घेतले जाणार नाहींत.

४. उमेदवारांनीं डेपुटि एज्युक्याशनल इन्स्पेक्टर यांजकडे अर्ज करावे म्हणजे त्यांच्या नांवाची याद करून ते डेपुटि कमिशनर साहेबांचे मार्फत ज्यून महिन्याचे २० वे तारखेस डैरेक्टर साहेबांकडे पाठवितील.

५. उमेदवारांनीं अकोल्यास डैरेक्टर साहेबांच्या हपिसांत तारीख ३० ज्यून रोजीं हाजर व्हावें सर्व उमेदवारांची परीक्षा तारीख १ जुलै रोजीं सुरू होईल आणि ह्या परिक्षेंत जे उमेदवार पसंत ठरतील त्यांस दुसरे कलमांत लिहिलेल्या पगारी विद्यार्थ्यांच्या व फ्री स्टूडंट म्हणजे बिन फीचे विद्यार्थी ह्यांच्या जागा मिळतील.

R. S. SINCLAIR L. L. D.
Director of Public Instruction.
Berar.

अकोलें तारीख ८ मार्च सन १८६९इ. } डैरेक्टर आफ् पब्लिक इन्स्ट्रकूशन

वृत्तवैभवाच्या बाक्या.

अहमदनगरच्या वृत्तवैभव वर्तमान पत्राचे आम्ही मालक आहों. व हल्लीं आमचा मुक्काम अकोल्यास आहे याजकरितां वऱ्हाडप्रांतांतलि व इतर नजीक ठिकाणच्या लोकांनीं वृत्तवैभवाबद्दलचीं देणीं एथें आम्हांकडेस सत्वर पाठवावीं. त्यांजकडेस बिलें रवाना झालीं आहेत व बाक्या मोठाल्या आहेत याजकरितां चालढकल अगदीं करूंनये.

खंडेराव बाळाजी फडके.

वन्हिरथ राजाचें नाटक.

हें आगगाडीविषयीं मनोरंजक पुस्तक छापलेलें अकोल्यास वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत, व खानदेशजिल्ह्यांत वरणगावचे स्कूलमास्तर वासुदेव रामचंद्र मोहनी या ग्रंथाचे कर्ते यांजकडे, विकत मिळतें. याची किंमत पांच आण आहे. व एक आणा डाकहाशील लागतें.

जाहिरखबर.

रा० रा० गणेश नारायण कोल्हटकर यांची वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांतील भागीदारी निघाली आहे म्हणोन वगैरे मजकुराची जाहिरात तारिख ११ जुलई सन १८६८ रोजीं दिली होती पण अपसात समजुतीनें त्यांचे जागीं त्यांचे बंधू बाळाजी नारायण कोल्हटकर यांची भागीदारी ठरली आहे. आतां या कारखान्याचे सम विभागानें मालक खालीं सह्या करणार तिघेही आहेत असें समजलें पाहिजे सर्वांस कळावें. तारिख ३ मार्च १८६९

खंडेराव बाळाजी फडके.
आबाजी खंडेराव वकील.
बाळाजी नारायण कोल्हटकर

NOTICE.

With reference to the notice published by the Deputy Commissioner Akola in the last week's Berar Sumachar, candidates are refered to the notice published by the Director of Public Instruction in this day's issue.

R. HUDLESTON
Deputy Commissioner
Akola District.

Akola
13th March 1869 }

जाहिरनामा.

वऱ्हाडसमाचाराचे मागिल अंकांत अकोलें जिल्ह्याचे डेपुटि कामिशनर साहेब यांजकडून नारमलस्कुलाबद्दल जी नोटिस देण्यांत आली आहे तिजबदल हल्लीं अशी जाहिरात देण्यांत येते कीं, आज तारखेचे अंकांत विद्याखात्याचे डायरेक्टर साहेब यार्णी याबद्दल जी जाहिरात दिली आहे तिजकडे उमेदवारलोकांनीं लक्ष द्यावें.

हुकुमावरून
Madhowrao Harry.

मुक्काम अकोलें ता० १३ मार्च १८६९. } क्लार्क आफ धी कोर्ट.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध-आणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाराचे
मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आकटोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
आबाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा
पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं
किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल.

व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास… …	६	०
साल अखेर … … …	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ … …	३	८
सहामाही अखेर … …	४	०
फुटकळ एक अंकास … … …	०	५

या शहरा बाहिरलि लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु. ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत… … … १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।०६
एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV. AKOLA:—SATURDAY EVENING, MARCH 27 1869 NO. 12

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख २७ माहे मार्च सन १८६९ इ० अंक १२

नवानगरचें संस्थान.

जी गोष्ट दुर्मिळ असते, व जी घडण्याविषयीं फार इच्छा असते तिजविषयीं मनुष्य फार टपून राहतें. हा प्रकार संप्रत आमच्या मराठी संस्थानांस लागू आहे. कित्येक संस्थानें फार गैरसाळपणानें वागतात त्यामुळें जीं चांगलीं वागतात त्यांविषयीं बाज बोहून अधिक संतोष वाटतो. डांळचांपुडें धडधडित चांगलें उदाहरण असतां कोणी मुद्दाम अंधळ्याचें सोंग घेऊन तें पाहणार नाहीं व आपली दुर्वृत्ती सुधारणार नाहीं तर मग त्याचें प्रालब्ध फुटकें असें आपण म्हणत असतों. त्याप्रमाणें इंग्लिश सरकारची वागणूक पाहून नेटिव राजे तसें वागत नाहींत तर तें त्यांचें दुर्भाग्य होय. असतु. चांगल्या प्रशंसेस पात्र जीं नेटिव राज्यें तीं दीर्घकाल मर्याद तशींच चालोत व त्यांचें कीर्तिवैभव दुसऱ्या बिघडलेल्यांच्या सुधारणेस कारणीभूत होवो, असें आम्ही मनापासन इच्छितों.

गुजराथ प्रांतीं नवानगर म्हणून एक लहानसें संस्थान आहे. त्याविषयीं काटेवाडचे पोलिटिकल एजंटांनीं आपले ग्याझेटांत पुढें लिहिल्याप्रमाणें जाहिरनामा प्रसिद्ध केला आहे.

जाहिरनामा नंबर १.

नवानगर संस्थानांत पुष्कळ नवीन सुधारणा झालेल्या ऐकून पोलिटिकल एजंट यांस फार समाधान वाटत आहे.

या संस्थानांत जमीन मोजणी सुरू झाली आहे आजपर्यंत १३० गांव मोजले व त्यांस हलके धारे लागू केले.

मक्त्यानें महाल देण्याची वाईट वहिवाट होती ती बंद केली. व महालो महालीं मुलकी कामदार नेमून उत्तम बंदोबस्त केला.

सर्व संस्थानांत एकच प्रकारची वजनें व मापें चालू केलीं.

व्यापार वाढण्याकरितां शहरांतून बाहेर जाणारे मालावर जकात घेण्याचें मना केलें.

विद्या वृद्धीकरितां बहुत खटपट चालू आहे. साधारण मोठ्या अशा बहुत गावांतून शाळा घातल्या आहेत. व विद्या खात्याचे अधिकाऱ्याकडे त्यांची देखरेख सोंपिली आहे. इंग्रजी, फारशी, संस्कृत, आणि देशभाषेच्या शाळा या राज्यांत सुयंत्र रीतीनें चालू आहेत. याच प्रमाणें मुलींची शाळाही आहे.

मुंबईच्या ग्रांट मेडिकल कालेजा पैकीं हुशार गृहस्थ डा० महादेव नारायण जोगळेकर यांस मुख्य नेमून नवानगर शहरांत एक दवाखाना स्थापिलेला आहे. त्यांत तीन चारशें पर्यंत आजारी प्रत्यहीं येतात. व त्या सर्वांस औषधें मिळतात. देवी काढण्याचाही कारखाना या संस्थानांत जागोजाग आहे.

नवानगर एथें एक व खंबालिया एथें एक असे मोठाले दोन तुरुंग आहेत.

बिडोबंदर एथें जहाजें येण्या जाण्याच्या सोईकरितां चांगलें बंदर बांधलें आहे मुनसिपल कमिटीचीं कामें चांगलीं आहेत. सडका चांगल्या झाल्या आहेत. पुस्तकालय आहे. छापखाना आहे व दुसरीं बहुत सोईचीं साधनें आहेत.

न्यायाचीं कोर्टें मोठ मोठ्या शहरीं कित्येक वर्षांपासुन स्थापिलीं आहेत. व त्यांतून कामें चांगलीं चाललीं आहेत. सान्या जुडिशल खात्यावर मुख्याधिकारी मि० नारायण वासुदेव खारकर या नावाचे हुशार गृहस्थ आहेत. हे या पूर्वी लोकल असिस्टंट पोलिटिकल एजंट होते.

या संस्थानांत २६० सुमारें कवायती लोक तयार केलेले आहेत. हे पोलिसाचे कामीं चांगले उपयोगी पडतील.

या इत्यादि गोष्टी वरून आम्ही नवा नगरचे जाम साहेबांची स्तुती करितों.

डब्ल्यु. डब्ल्यु. अंडर सन

पोलिटिकल एजंट.

कराराचा मोबदला किंवा फायदा.

कांहीं कारणावांचून कोणताही एखादा करार होतनाहीं असें व्यवहार शास्त्राचें वचन आहे, सबब एखादा करार कारणावांचून झाला असतां सशास्त्र मानला जात नाहीं. करार होण्यास जी गोष्ट कारण होती तीस व्यवहारांत मोबादला किंवा फायदा म्हणतात. कांहीं कारणावांचून झालेला करार व्यवहारांत ज्या अर्थी मान्य नाहीं त्याअर्थी व्यवहाराचा निर्णय करणारीं जीं न्यायस्थानें (संप्रत दिवाणी कोर्टें) तींही असें करार हातीं धरित नाहींत. "एक्स न्युडो प्याक्टो नॉन ऑरिटर आक्शिओ" ह्या ल्याटीन वचनाचा अर्थ. कोणतेही नुस्ते म्हणने निष्कारण करारावरून दावा चालूनये. कांहीं कारणावाचून एखादें वचन कोणी दिलें किंवा कांहीं करार केला किंवा ज्या गोष्टीवरून वचन देण्यांत आलें किंवा करार करण्यांत आला, ती गोष्ट होणें राहिली किंवा करण्यास चुकविली तर केलेला करार किंवा वचन पोकळ राहील व वचन देणारा किंवा करार करणारा आपले वचनापासून किंवा करारापासून गोष्ट न घडल्याचे प्रकाराप्रमाणें सर्वांशीं किंवा कांहीं अंशीं मुक्त होईल सबब प्रत्येक कराराचे चौकशींत त्याचें कारण म्हणजे तो करणाराचा मोबदला किंवा फायदा ह्याचा विचार करणें ही गोष्ट मोठे महत्वाची मानली आहे.

एखादा करार व्यवहारशास्त्र मान्य होण्यास कोणतेही कारण पुरें आहे असें नाहीं, कारणही व्यवहारमान्य पाहिजे म्हणजे कांहीं तरी व्यवहार घडला पाहिजे म्हणजे करार करणारास कांहीं दिलें पाहिजे किंवा त्याजसाठीं करारा प्रीत्यर्थ कांहीं केलें पाहिजे किंवा देण्याचें किंवा करण्याचें कबूल केलें पाहिजे किंवा करार करण्यासाठीं करार करून घेणारानें कांहीं तरी सोसलें पाहिजे. परोपकारबुद्धीनें जे करार किंवा वचनें होतात त्यांस परोपकारबुद्धी हीच कारण आहे. तेव्हां ती बुद्धी ह्याच मोबदला समजावा किंवा मत्सरीतें हा मोबदला समजावा. व्यवहारसंबंधाचा मोबदला ओळखण्याचें एक चिन्ह आहे तें असें कीं, व्यवहार संबंधानें मोबदल्यानें करार करणारे पक्षास कांहीं तरी हित होतें व ज्याशी करार केला त्याचें कांहीं तरी अनहित होतें, किंवा निदान त्यास कांहीं श्रम सोसावे लागतात.

ज्याप्रमाणें कारणावांचून करार मान्य नाहीं असें वर लिहिलें आहे त्याप्रमाणें त्या कारणाचा योग्यायोग्य विचार करावा म्हणून वर सुचविलें आहे. त्याजवरून कित्येकास असें वाटेल कीं, कराराचें कारण अल्प किंवा भारी असेल तर तेणें करून तें कारण अयोग्य मानलें पाहिजे. आतां एक प्रकारें पाहिलें असतां ही गोष्ट खरी व सशास्त्र आहे. "एक्किटी इज् इक्वालिटी" यथार्थ न्याय म्हणजे दोन्ही पक्षास जो समान स्थिति देतो तो. म्हणजे उभय पक्षास नफानुकसान सारखे प्रमाणानें पाडतो; परंतु व्यवहार शास्त्रानें मोबदल्याचे अल्प भारी पणाविषयीं जराशी सरळ दृष्टी ठेवली आहे सबब कराराचे भारीपणाइतका मोबदला भारी नसला तरीं मोबदल्याशिवाय ज्या दुसऱ्या गोष्टी करारास अवश्य आहेत त्या त्याचे अंगीं असतील तर मोबदल्याचे केवळ कमतीपणामुळें तो करार व्यवहारांत अमान्य होणार नाहीं; परंतु इतर गोष्टीचे संबंधानें करार व्यंग असेल तर त्या प्रसंगीं मोबदल्याचे कमजास्तीपणाचा विचार करणें अवश्य आहे परंतु त्या प्रसंगीं मोबदल्याचे केवळ कमजास्ती पणाचे विचारानेंच करार निरुपयोगी होईल. उदाहरण.

प्रत्येक करार खुषीनें झाला पाहिजे असें शास्त्रांत आहे तेव्हां ज्या प्रसंगीं एखादा करार गैरखुषीनें किंवा जुलमानें झाला आहे असा अंदेशा येईल त्या प्रसंगीं मोबदल्याची भरपूरपणा पाहिला पाहिजे. व्यवहारास मान्य असे मोबदल्यावांचून कोणताही करार मान्य होणार नाहीं म्हणून वर लिहिलें आहे. त्यांत व्यवहार मान्य मोबदला ह्या शब्दांत सुनीतीशीं अनुकूल आहे व सरकारी कायदाशीं अनुकूल असे मोबदल्याचाही समावेश केला पाहिजे. सुनीति व सरकारी कायदे सर्व व्यवहारवृद्धी व सुधारणूककारक आहेत, व व्यवहारशास्त्रांतही सुनीतीशीं अनुकूल असे गोष्टींचीच व्यवहारांत गणना केली आहे. व्यवहारशास्त्राप्रमाणें जो व्यवहार नव्हे तो जरी व्यवहार आहे तरी सशास्त्र व्यवहार नाहीं म्हणून शास्त्राप्रमाणें त्यास व्यवहार म्हणतां येत नाहीं. "एक्स् टर्पाय कॉझा नॉन आरिटर आक्शिओ" ह्या वचनावरून सुनीतिविरुद्ध मोबदल्याचा करार ह्याची घरण्याची न्याय करणारास मनाई आहे.

न्या. सिं.

(मिळून आलेला मजकूर.)

सर्वास माहित असेलच कीं खेडेगांवांतील राहणारे कुणबी माळी वगैरे लोकांची विद्या शेती काम त्या वाचून दुसरी नाहीं, दोन, तीन, च्यार गोष्टी मिळून एक पांडया व जोशी हे काय ते विद्वान. त्यांस लिहितां वाचतां आलें म्हणजे फार, तोच काय ती विद्या. असी अलीकडे इंग्रजसरकारानें खेडयापाडयापुर सुद्धां शाळा स्थापन करून विद्या लाभ पाडलें आहे. परंतु सदरीं लिहिलेप्रमाणें खेडयावर रहाणारे कुणबी, माळी, ते आपलीं मुलें शाळेस कशास पाठवितात. त्यांस या विद्येची मुळींच आवड नाहीं. ते म्हणतात कीं आम्हांस काय पंडितपण करावयाचें आहे? आम्हांस काय दुकानदारी करावयाची आहे? सारांश त्यांस विद्येची तर गरज नाहीं आणि तेथें सरकारानें मास्तरांची नेमणूक केली आहे. महाराज, आपण गैर माहित असाल असें नाहीं पण सांगतो कीं पशू जो आहे त्यास गोड गोड व हिताच्या गोष्टी कितीही सांगितल्या तरी त्या सर्व व्यर्थ. "उपडया घडयावर पाणी आणि मूर्खाला कहाणी" फार काय चाबुकमारल्या वांचून ते वठणीस येणें कठिण. आणि तोही हळु मारला असतां जणु काय त्यांच्या अंगावरील माशा वारल्या. चवदाव्या रत्नापुढें सर्व नरम राहातात. तेव्हां विद्या विहीनः पशुः या न्यायानें हे दोन पायांचे पशु, यांस बुद्धिवाद कसा बरें ठसेल. पहा कीं पांच रुपये किमतीचा एखादा सपराशी आला असतां लोकांची गोरबळ होऊन त्याची जी तजवीज लोक ठेवितात तिचे शतांश देखील मास्तरची ठेवीत नाहींत. गांवचे राने पाटिल हे त्यांचेच बंधु व त्यांची समजुत तशीच. पशूंचे राजे महा पशु मिळून तीन विसा आणि साठ येकच.

शाळेकरितां जागा चावडी, मढी, देऊळ, अथवा धर्मशाळा, त्या जाग्याची स्थिति काय विच्याराबी, पाऊसकाळांत बीतभरही जागा कोरडी नाहीं इतका चिखल, हिवाळयांत थंडी, आणि उन्हाळयांत उन्हाचे चटके व वाऱ्यानें धूळ आणि कचरा यांचा मारा, शाळा सुटली कीं गाढवें, कुतरीं, ढोरें वगैरेंनीं आंत शिरून हगून मुतून जमीन उकरून घाण करून टाकावी, व रात्रीं प्रवासी लोकही तेथेंच उतरायाचे त्यांनींही तेथेंच राखोंडा करावा व मजेनें खुरचीवर बसून चिलमा ओढाव्या; ती घाण मास्तर शाळेंत आल्यानंतर त्यांनीं व मुलांनीं मिळून काढून सरासरी बसण्यास जागा करावी आणि काळ घालवावा. मुलांच्या लिहावयाच्या पा-

टयः व बसावयाच्या चटया यांस चोराचा उपद्रव. महाराज याप्रमाणें कित्येक ठिकाणीं शाळेची स्थिति आहे. तेथील मास्तरांनीं पाटावाबद्दल तहशीलदार यांजकडे कैक वेळां लिहिलें परंतु ते काय? ते इत्ती. त्यांचें लक्ष तिकडे कशानें जातें? डि० इन्स्पेक्टरांस लिहिलें तरी कांहीं तजविज नाहीं. कारण तें दुःख त्यांस स्वतः नाहीं. शिवाय ते विद्वान असल्यामुळें त्यांच्या अंगीं शांतता फार व ते जाणतात कीं शाळागृहें स्वतंत्र होत तंवपर्यंत ह्या अशा कांगाळया यावयाच्या. तात्पर्य खेडयापाडयावरील लोकांस विद्येची गोडी नसल्यामुळें व तहशिलदार साहेब महाराजांचें तिकडे असावें तसें लक्ष नसल्यामुळें, लक्ष नसण्याचें कारण त्यांस कामें फार म्हणा अथवा अभिरुची नाहीं म्हणा किंवा दुसरें नाजुक कारण काय असेल तें न कळे परंतु कित्येक मास्तरांनीं पाटलाबद्दल तहशिलदारांकडे, जे अनेक वेळां लिहिलें आहे तें जर एखादे निस्पृह कायदेशीर अमलदारांकडे असते तर त्याचा परिणाम काय झाला असता तो कळला असता, परंतु तहशिलदार तिकडे पाहात देखील नाहींत यामुळें लोकांस अधिक फूस चढून मास्तरांची दादही लागत नाहीं. व असें जाणून ते उलट त्यांची हेळणा करितात तेणेंकरून कित्येक मास्तरलोक तहशिलदारांचे व वरिष्ठांचे नावें पोट धर धरून त्यांजसाठीं अशी अप्रतिष्ठा व हाल भोगतों म्हणून ढळढळा रडतात त्यांची दया यावी पण उपाय काय? जसें अंधळयापुढें उत्तम नृत्य अथवा बहिऱ्यापुढें उत्तम गायन!

THE NIZAM'S TERRITORY.

Secunderabad, 17th March.

SINCE my last no rain has fallen in this cantonment, though it has been threatening all around, and from appearances there has been a daily downpour some where adjacent. Yesterday it was very hot and close, and Bolarum had the benefit of a shower.

The "Englishman" some time ago remarked that former Residents devoted their attention to the trading interests of the Berar, the improvement of the quality of cotton, and the abolition of transit duties and the promotion of free trade, but that the present incumbent. Mr. Saunders, steering clear of these points, is attending to the interests and condition of the lower classes. It is scarcely necessary now for the Resident to look into the cotton and trade statistics of the Berars himself, when this duty has been entrusted to the Cotton Commissioner, Mr. Harry Rivett-Carnac. And, further, during Sir Richard Temple's short stay here he placed the administration of the Berars on such a sound footing, that the present able Divisional Commissioners thereof, who are picked officers from the Central Provinces, and who know their work, leave nothing for the Resident to overhaul. The Census Report of the Berars, taken in November 1867, and conducted solely by Mr. Lyall, speaks for itself, and so does the establishment of the Mortuary Report system. Besides it is hardly fair to expect a Resident encumbered here with political elements to divine the wants of a country lying 200 miles away from him. It is on this account that the expediency of placing the Berars under the Central Provinces Government has so often forced itself upon the authorities. Again there is no doubt that the poorer classes in this territory have been neglected and oppressed and that they do sadly need amelioration. It is time that they began to know for themselves that the Arabs and Rohilas are subdued, and that they will no longer be persecuted without impunity; that there is a British tribunal which will espouse the cause of the wronged. In fact, this result has been inevitable from the time the Berars came under British management; for the eighbouring cultivators were not slow to discern the difference between the "Moglye" and the "British" system, the vast protection and liberty that were enjoyed under the latter in contradistinction to the uncertainty of life and property under the former. Then as a Native Bar cropped up in the Berars, and equity pointed out the Resident's tribunal as the court of final jurisdiction, it became manifest and now seems thoroughly understood by the masses, that British law and justice are more permanent and trustworthy, more prompt too and definite, than the old system; the vacillating modifications and protractions of the Native Courts, if not perplexing in their nature, being so complicated as render the whole incomprehensible. It is, however, to be acknowledged that late years have witnessed great improvement in the administration of native justice but this is chiefly owing to the intelligence of the present Minister, Sir Salar Jung, and even he has been helpless in many cases where other influence was brought to bear against him, and it is known the late Nizam was not partial to him.

At this juncture of events it is expected Sir Richard Temple will not leave India till he has bequeathed something definite as regards the proposal for a branch railway from Goolburga to Secunderabad. At one time this subject was constantly forced upon the attention of the late Nizam, till he at last nodded a passive assent, but it was just given to stop further agitation, and no action was taken in furtherance of it, though it is now upwards of a year since the assent was procured by Sir Richard Temple, then Resident. It certainly now behoves Mr. Saunders to broach the subject, and there is no doubt he will receive the hearty support of not only Sir Salar Jung, but also the Government of India. True there are certain differences existing, which have been forwarded to the Secretary of State for adjustment *in re* the Prime Minister and the Shum-shu-ool-rao party, but there is no doubt that the decision will be in favour of the Minister, who has been the means of maintaining so long the friendly relations between the British and his master. If Sir Salar Jung resigns the Ministry for his own safety and reputation, then the sovereignty of the Nizam will cease to be a question, however long or short the duration ot the interregnum may be. Three months hence the decision of the Secretary of State will be known as regards certain stipulations that are on the board; but I may state at present that all is not according to appearances. That a radical change will transpire there is no doubt, but it is the form and nature of this change that remain to be developed. Any how these differences should not be allowed to interfere with the commencement of the railway branch extension to the cantonments of Secunderabad, if for no other tangible reason than that of putting a stop to the Bungatee transport system, which is at present such a hindrance to the proper and full development of trade in the Nizam's dominions.

Local

वऱ्हाड.

We are Sorry to announce that Captain Hudleston Deputy Commissioner of Akola District left this for Bombay on the 24th Instant by the passenger Train with a view to proceed to England on two years furlough. This Officer who has been remarkable for his energy, activity and penetration has performed important services to the town of Akola by constructing macadamised roads, building shops, opening Cotton mart, and erecting market houses. Let it be borne in mind that our energetic Assistant Commissioner Bymonjee Jamasjee Esquire who has been installed to the post of Deputy Commissioner as a temporary measure has rendered much assistance to Captain Hudleston in improving the town and entroducing reforms into it.

Numerous complaints have been lodged before us to the effect that Mr. Jones the Head Accountant at the Deputy Commissioner's Officer keeps back the payments of folks going to him with Pay Abstracts, cheques &c. for several days and thus puts them to very great inconvinience. We hope nothing of the kind would be heard in future. Shaik Ruhiman clerk of the Deputy Commissioner's Office will we hope also take a lesson from this warning. If we hear any more complaints in future we would be compelled to bring the matter to the notice of the Public giving a detail account of the whole case.

पूर्व वऱ्हाडांतील असिस्टंट कमिशनर मे० रतनजी जामासजी साहेब यांची परीक्षा स्पेशियल कमिटी नेमून घेतली व ती पसंत झाली असें कळतें.

पुसदचे माजीनायब तहशिलदार रा० पंढरीनाथ रामचंद्र यांनीं कमिशनरसाहेबांकडे अपील केलें होतें. त्यांनीं त्याबद्दल कागदपत्र आणवून पाहातां त्यांची बरतर्फी कायम केली.

मि० निकोलेट साहेब असिस्टंट कमिशनर यांस खामगावास स्मालकाज जज्ज नेमिल्याविषयीं गेले अठवडयांत समजलें होतें परंतु तें खरें नाहीं. ते बाळापुर तालुक्यांचें काम पाहण्या करितां खामगावास राहून आपले अखत्यारांतील म्हणजे ३०० रुपयाचे आंतील मात्र दिवाणी दावे पाहातील.

मि० वोडहौस साहेब आ० डायरेक्टर गेल्या आठवडयांत अकोटास गेले होते व तिकडून येऊन उमरावतीहूनही जाऊन आले.

मि० अलेकझांडर साहेब असि० कमिशनर यांस इलिचपुरास नेमिले.

जळगावास २१वे तारखेस मोठी आग लागून दोन अडीचशें घरें जळालीं त्याबाबदींत दोन पत्रें आलीं आहेत तीं पुढील अंकांत घेऊ.

मि० कार्नाक साहेब काटण कमिशनर विलायतेस जाणार व त्यांचे जागेवर मेजर अशबर्न साहेबांची नेमणूक होणार असें वर्तमान आहे.

मि० जी० डब्ल्यु स्टेटेल वऱ्हाडांतील जंगलखात्याचे आफिशियेटिंग डिपुटि कनसरवेटर यांस फर्स्ट क्लास सबार्डिनेट माजिस्ट्रेटचा अधिकार मिळाला.

मि० एच एस निकोलेट असिस्टंट कमिशनर झाल्यामुळें मि० एच काट ग्रेव पहिले प्रतीचे असि० पोलिस सुपरइंटेंडंट यांस तिसरे प्रतीचे आफिशियेटिंग डिस्टिक्ट पोलिस सुपरइंटेंडंट नेमिलें व त्यांचे जागीं मि० सी एस फाडो यांस व त्यांचे जागेवर मि० ए गिबसन यांस नेमिले:

अकोला.

क्या० हडलस्टन साहेब—एथील डिपुटि कमिशनर गेले बुधवारीं दोन वर्षांचे रजेवर विलायतेस जाण्याकरितां मुंबईस गेले. २० वर्षांचे वय असतां हे हिंदुस्थानांत आले. व १३ वर्षें या देशांत होते, त्यांतून ४ वर्षें वऱ्हाडांत होते. अकोल्यास डिपुटि कमिशनर होऊन यांस सुमारें अडीच वर्षें झालीं. त्यावेळीं हें अकोलें केवळ एक खेडें गांव होतें. व आतां शहर झालें आहे. तेव्हांच्या आणि आतांच्या स्थितीशीं ताडून पाहिलें असतां बिंदूचा सिंधू झाल्याप्रमाणें पराकाष्ठेची तफावत दिसून येते. व या उत्तम परिणामाचीं कारणें पाहिलीं असतां क्या० हडलस्टन साहेब यांचे श्रम व उत्कंठा हीं होत; याजकरितां अकोल्याचे लोकांचे मनांतून या साहेबांची स्मृती कधींही जाणार नाहीं.

एथील डिपुटि कमिशनरचे जागेवर मि० हार्डन साहेब बुलढाण्याचे डिपुटि कमिशनर यांची नेमणूक झाली आहे ते आजच आले ४ दिवस डिपुटि कमिशनरचें काम मे० दस्तुर बहिमनजी जामासजी साहेब असिस्टंट कमिशनर यांनीं पाहिलें. आमचे नेटिव गृहस्थ एवढया मोठया हुद्दयावर थोडे दिवस तरी पाहण्यांत आम्हांस फार समाधान व त्यां विषयीं धन्यता वाटते.

अकोला लायब्ररी.—सुरू झाल्या दिवसापासून या लायब्ररीची तारांबळ व अव्यवस्था होती व या गोष्टीबद्दल अकोलें शहरास मोठा दोष होता परंतु आम्हांस लिहिण्यास संतोष वाटतो कीं आमचे लोकप्रिय, मेहनती, व हुशार मे० दस्तुर बहिमनजी जामासजी साहेब या लायब्ररीचे अध्यक्ष यांनीं या महिन्यांत तिचें दरिद्र काढून टाकिलें व तिला चांगल्या स्थितीस आणिलें. हें त्यांच्या अधिकारास व कृतीस मोठें भूषण होय. त्यांच्या उत्तम प्रयत्नानें गेल्या दोन आठवड्यांत लायब्ररास वर्गणी व बक्षिस मिळून सुमारें सवातीनशें रुपये रोख वसूल झाला. त्यांतून एक नित्याचें इंग्लिश वर्तमानपत्र आणविलें आहे व २०० रुपयांचीं पुस्तकें आणविण्याची तजवीज झाली आहे. लायब्ररी करितां शहरांत चौकाचे नाक्यावर एक सुंदर इमारत बांधण्याचें काम लागी आहे तें एक दोन आठवड्यांत पुरें होईल. ही इमारत लायब्ररीची थोडी मदत व बाकी शेट गंगाधर जोरावरमल साहू यांचे औदार्यांवर झाली आहे. याविषयीं लायब्ररी त्या इमारतींत नेण्याचे प्रसंगीं सविस्तर लिहिलें जाईल.

शंकराच्यार्य निसबतीचे ब्रम्हचारी बावानीं फारदिवस एथें तळदिला होता. तो वर्ष प्रतिपदेचे दिवशीं एथून निघाला. तरी ते अकोल्यांतून गेले असें झालें नाहीं- या लिहिण्याचें लोकांस आश्चर्य वाटेल, परंतु ही लिहिण्याची शैली नव्हे, बुवासाहेबांच्या कृतीची आहे. यांनीं नदीपलीकडे जाऊन आज सोळा दिवस ठाणें धरिलें आहे. व राहिल्यासाहिल्या दक्षिणा उकळून पुढें जाणार. अरेरे! आशा मोठी कठिण आहे. व संन्यासी वगैरे आपण तिला त्यागिलें आहे असें शब्दार्थानें दाखवितात मात्र, बाकी तिची मिठी त्यांच्यानें सुटत नाहीं. व यावत्प्राणी थोड्या बहुतानें मोहपाशबद्ध आहेच आहे. सबब व्यवहार धर्मानुरूप आम्हीं त्यांस दोषही देत नाहीं. कारण मोगलाईंतील मक्त्याच्या मामल्याप्रमाणें शंकराच्यार्यांच्याही गादीचे मक्ते झालेले आहेत.

वर्तमानसार.

सर जान लॉरेन्स माजी गवरनर जनरल लंडन शहरास जाऊन पोचले.

हिंदुस्थान सरकारानें जे ९ स्कालर विलायतेस पाठवावयाचे त्यांत पहिला नंबर- असाम प्रांतांतील एका तरूण हिंदूचा आहे व तो लवकरच इंग्लंडांत येईल असें मि० ग्रांट डफ साहेबांनीं पार्लमेंट सभेंत बोलून- दाखविलें.

गायकवाड सरकारानीं मुंबईस महाराणी साहेबांचा पुतळा ठेवण्याकरितां तेथें गेल्यावेळीं देणगी दिली होती, तो पुतळा विलायतेस तयार होऊन यावयास निघाला आहे त्यास दीडलक्ष रुपये लागले.

राणीसाहेबांचे चिरंजीव डयुक आफ एडिंबरा हे डिसेंबर महिन्यांत हिंदुस्थानांत खचित येणार असें समजलें आहे. यांचा मानस तीन महिने हिंदुस्थानांत राहाण्याचा आहे. व त्यांकरितां आग्रा एथें दरबार भरेल

काबुलचे अमीर शेर अलीखान यांचे मुलाखतीकरितां कलकत्याहून नामदार गवरनर जनरल साहेब अंबाल्यास स्पेशियल आगगाडींतून जाणार. कलकत्याहून अंबाला- वायव्य दिशेस ११५४ मैल दूर आहे. व ही स्पे० गाडी ४५ अवरांत तेथें जाऊन पोचणार आहे.

काबुलांत हिरात एथें महामारीचा उपद्रव फार झाला आहे.

सोलापुराहून कलबुर्ग्याकडे रेलवेचें काम मेसर्स अडामसन आणि क्रौसर या कंट्राक्टरांकडून चाललें होतें परंतु दरांत त्यांचा व रेलवे कंपनीचा मेळ न मिळाल्या मुळें त्यांनीं काम सोडून दिलें. व रेलवे कंपनी आतां कच्च खर्चानें पुढील महिन्यापासून सदर्हू काम झपाट्यानें सुरू करणार आहे कलबुर्ग्यास रेलवे स्टेशन व पोस्ट आफिस मोठें होणार आणि हैदराबादचे दिवाण सर सालरजंग यांनीं तेथील ओस घरें पाडून टाकण्यास, रस्ते साफ करण्यास नव्या सडका करण्यास व झाडें लावण्यास सांगशन दिलें आहे. व या कामाची देखरेख क्या० डाव्स निजामाच्या राज्यांतील रेलवेचे जुडिशल सुप्रिंटेंडेंट यांजकडे सोपली आहे. व हैदराबादकडील लोक या व्यवस्थेनें फार खुशी झाले आहेत.

दोन युरोपियन गृहस्थ नाशकास गेले होते त्यांनीं पंचवटींतील सुंदर देवालय, सीतेची गुंफा वगैरेचे फोटोग्राफ व नकाश काढून सरकारांत दिले त्यावरून सरकारानें त्यांची किंमत दिली. व दररोज १० रुपये प्रमाणें १० दिवसांचा खर्च दिला-

इनकमटयाक्सचा नवा आक्ट हिंदु० सरकारानें १८ वे तारखेस पास केला.

कर्नल स्ट्रेची इरिगेशन खात्याचे इन्स्पेक्टर जनरल यांचे जागेवर मद्रास इलाख्यांतील कर्नल अंडरसन यांस नेमिलें.

सातार जिल्ह्यांत मायणी तालुक्यांत एक मोठा तलाव बांधण्याकरितां सरकारानें पावणेदोनलक्ष रुपयांचें सांगशन केलें.

लाहोरास २५ वे तारखेस पाहाटें धरणीकंप झाला.

इंदूरचे होळकर सरकारानीं ईस्टइंडिया असोसिएशन सभेला १००० रुपये बक्षिस दिले. ही देणगी देशाचे हिताची होय

बारन ए जे डी एच लार्पेंट यांस पुण्यास जाइंट जज्ज नेमिलें.

आनरबल मि० जस्टिस टकर साहेब यांस मुंबई सरकारचे कौसलांत आनरबल एलिस साहेबांचे जागीं नेमिलें.

डाक हाशिलाच्या टिकिटा ऐवजीं पाकिटावर किंवा नोटपेपरावर ठसा वठविलेला असतो तो कापून दुसरे पाकिटावर लाविला तर उपयोगीं पडणार नाहीं. म्हणजे कायदेशीर हाशिल दिलें असें होणार नाहीं म्हणून हिंदुस्थान सरकारानें ठराव केला आहे.

मिस कार्पेंटर बाई आजारी झाल्या आहेत. व त्या येत्या महिन्याच्या १० व्या तारखेस विलायतेस जाणार. पुन्हा नोवेंबर महिन्यांत परत येण्याचा त्यांचा विचार आहे.

मुंबईस मुनसफीच्या रा. परीक्षेंत वासुदेव निळकंठ भडकमकर हे पसार झाले.

अमेरिकेंतील न्यूयार्क येथील एका वर्तमान पत्रांत असें लिहिलें आहे कीं एका गरुडपक्ष्यानें एका चालत्या मुलास धरून वर नेलें. त्याच्यानें फार उंच उडवेना परंतु झाडासरसा उडत चालला. सुमारें एकदोन मैलांच्या अंतरावर गेल्यानंतर एका मुलीच्या दृष्टीस तें मूल पडलें. तेव्हां तिनें आरडा ओरड केली. दैवयोगानें असें घडलें कीं एक उत्तम शिकारी तेथें आला त्याणें आपल्या कसबानें मुलास जिवंत सोडविलें.

लुई जाकोलियट म्हणून एक फ्रेंच गृहस्थ पूर्वी चंद्रनगर एथील कोर्टाचा मुख्य न्यायाधीश होता त्यानें येशु ख्रिस्ताचें चरित्र लिहिलें आहे त्यांत तो असें म्हणतो:—"आमची सुधारणा, आमचा धर्म, आमच्या दंतकथा व आमचे देव, हे सर्व आम्हांस अनुक्रमानें, मिसर देश, इराण, यहूदीदेश ग्रीस व इताली, यांच्या द्वारें मूळ हिंदुस्थानांतून प्राप्त झाले आहेत." दुसरा एक फ्रेंच ग्रंथकार म्हणतो कीं सदरहु प्रमाणें मत एकटें लुई जाकोलियट यांचेंच आहे असें नाहीं तर बर्नूफ म्हणून एक प्रसिद्ध विद्वान व दुसरे एशिआ खंडांतील प्राचीन भाषाभिज्ञ यांचा अभिप्राय आहे. बायबलाचा नवा व जुना करार यांतील लेख वेदांत आहेत आणि जगाच्या उत्पतीविषयीं वगैरे जें बैबलांत वर्णन आहे तें वेदांतील हकीकतीप्रमाणेंच आहे. कोठें थोडाबहुत मात्र फेरफार आहे.

मध्य हिंदुस्थानांतील रेवा या संस्थानांत राव राजे सर दिनकरराव हे आलीकडे दिवाणाचें काम पाहात होते व त्यांजवर लोक नाखुष होउन तेथें अव्यवस्था झाली हा तो हें वाचकांस माहित आहेच. आतां कलकत्यांतील एका इंग्रजी वर्तमान पत्रावरून समजतें कीं मध्य हिंदुस्थानचे एजंट गव्हरनर जनरल कर्नल मीड यांनीं आपला मेव्हणा कर्नल मेर यांस त्या संस्थानांत मुख्य अधिकारी नेमून दिनकरराव यांस हाताखालीं नेमावें असें राज्याला सुचविलें होतें. परंतु राजानें पुढें मेजर फार्बस यांस नेमण्याविषयीं विचार करून त्यांस जागा दिली. परंतु कर्नल मीड यांनीं बुंदेल खंडचे असि० पोलिटिकल एजंट मि. कोल्स् यांस मेजर फार्बस यांजवर नजर ठेवण्यास व मेजर फार्बस रेवा येथें गेले असतां तुम्ही रेवा संस्थानांतून निघून जा म्हणून त्यांस ताबडतोब तार पाठवावी असें सांगितलें, फार्बस साहेब यांस राजानेंच बोलावून नेलें होतें म्हणून हा पोलिटिकल एजंटाचा हुकूम ऐकत नाहीं म्हणून सांगितलें. सध्या रेवा येथें दोन तट आहेत. जो तट दिनकरराव यांचे विरुद्ध आहे त्यांत सर्व सरदार, ठाकूर, फौज, व जुने दिवाण असे आहेत; या तटाचें म्हणणें असें आहे कीं फार्बस साहेब हे मुख्य अधिकारी असून मानो दिवाण दीनबंद हे त्यांच्या हाताखालीं असावे. ने. ओ.

Advertisements.
जाहिरखबर.

नोटिस—रामलाल श्रीनारायण मारवाडी राहणार कसबे आडगाव तालुके हिवरखेड कोट यांजला गोविंदराम प्रेमसुकदास राहणार मौजे घोडेगाव तालुके अकोट यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, आम्हास तुमचे कांहीं रुपये देणें होतें. त्याबद्दल आमची तेव्हां येथील दुकान तुम्हास रुपये १६०० वर फारीक करून देऊन निकाल केला आणि आमचे डागिने तुम्हापाशीं अमानत होते ते येणेंप्रमाणें.

सोन्याची कंठी जडाऊ एक किंमत अदमासें रुपये.	२२८
पुतळ्यांचा हार एक सोन्याचा किंमत अदमासें रुपये.	२७५
जवाची सोन्याची माळ एक किंमत अजमासें रुपये.	१२५
	६२८

सदर्हूप्रमाणें जिनसा आमचे आम्हास एक महिन्यानीं परत द्याव्या आणि सदर्हू दुकान सुरजमल जगंनाथ यांजला आम्ही भाड्यानें दिलें होतें. सबब तें दुकान एक महिन्यानें तुम्हास खालीं करून द्यावें त्या कराराप्रमाणें आम्ही दुकान खालीं करून घेण्याविशीं तुम्हास बहुतवेळ सांगितलें त्यावरून तुम्ही उत्तर दिलें कीं, ज्याप्रमाणें तुम्ही सुरजमल जगंनाथजी यांजपासून भाडें घेत होतां त्याप्रमाणें आम्ही भाडें घेऊ आम्ही आपलें दुकान आमचें ताब्यांत घेतलें त्या गोष्टीस सुमारें ११ महिने होत आले असें असतां आमचे डागिने आम्हास आजपावेतों परत दिले नाहीं वास्तव तुम्हास नोटिस देण्यांत येते कीं, या नोटिशीचे तारखेपासून आठ दिवसाचे आंत आमचे डागिने आम्हास परत द्यावे डागिनें परत न दिल्यास आम्ही तुम्हावर फिर्याद करून तुमचा तंटा तोडल्याचे मितीपासून दोन रुपये शेकड्याप्रमाणें व्याज लाऊन ह्या नोटिशीचे खर्चासुद्धां तुम्हापासून भरून घेऊं कळावें. ता० २५ मार्च सन १८६९ इ०

(सही) गोविंदराम प्रेमसुकदास मारवाडी याचे हातची असे.

नोटिस—देवकरण मुलतानचंदजी साहू दुकान पिंपळगाव तालुके जळगाव जिल्हा अकोलें यांशी नोटिस देणार जानकीराम वल्लद कान्हुजी शिंपी वस्ती जळगाव तालुके व जिल्हा मजकूर सुरु सन १२७८ कारणें नोटिस देतों कीं, मजला तुमचे खातेबाकीबद्दल रुपये १००० एकहजार देणें निघालें. व त्या रुपयांबद्दल बिनव्याजी दस्तऐवज लिहून दिला त्या दस्तऐवजांत मीं आपली जिनगी सर्व लिहून दिली आहे आणि त्यांत करार दोन वर्षांचा लिहिला आहे कीं, आम्हाकडून सदरील मुदतींत रकमेची अदाई न झाल्यास लिहिलेली जिनगी लहानमहान करून देऊं. आतां त्या जपैकीं वसूल तुम्हास ३०० रु० किंमतीची गाडी एक व बैल दोन असे खंडून दिले आहेत बाकी तुमचे आम्हाकडेस ७०० रु० राहिले ते आम्ही तुमच्याकडे चार संभावित लोक बरोबर घेऊन देण्यास आलों असतां तुम्ही घेतले नाहीं. याजवरून मजला असें दिसून आलें कीं, तुम्ही माझ्या दस्तऐवजाची मुदत जपून आहांत म्हणून मी वरील चार संभावित गृहस्थ साक्षी ठेवले आहेत. आतां ह्या नोटिशीनें कळवितों कीं तुम्ही आपले ७०० रु० पंधरा दिवसांत घेऊन जाऊन आमचा आम्हास दस्तऐवज परत द्यावा तसें न केल्यास सदरील दस्तऐवजाची मुदत रद्द असून तुम्हास व्याज वगैरे मजकडून बिलकूल मिळणार नाहीं जर तुम्ही मुदती बाहेर रक्कम मागितल्यास मजला वाटेल त्यावेळेस देईन आणि तसें तुम्ही न ऐकतां दिवाणींत फिर्याद कराल तर ती मजला मंजूर नाहीं. व फिर्यादीचा खर्चही मजकडून मिळणार नाहीं. आणि ह्या नोटिशीस जो खर्च लागला आहे तो मात्र तुमचे ७०० तून वजा करून घेतला जाईल कळावें. तारीख २७ मार्च १८६९

(सही) जानकीराम कान्हू शिंपी याचे हातची असे.

नोटिस—महिमाजी वल्लद कृष्णाजी पटील चामटे वस्ती मौजे पिंपरी तालुके अकोट यास चिमी मर्द महिमाजी हल्लीं वस्ती कारंजे राजानुर तालुके बाळापुर इजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तु माझा लग्नाचा नवरा आहेस; परंतु मजला ऋतु प्राप्त होऊन आज बारा वर्षे झाली असुन जनरूढी प्रमाणें तुजकडून माझा प्रपंच होत नाहीं. यावरून तु पुरुषत्वांत नाहींस असें जाणून आज ६ वर्षे झाली तुं पुरुषत्वात येउन माझा स्वीकार करशील आशाआशेनें मीमाझे आईचे येथें जाऊन आजपर्यंत वाहीले तरी अद्याप तूं मला घरीं नेत नाहींस. या बाबदींत ते होते तेथें पंचाईती होऊन तूं फारकती देण्यासही कबूल झालाहोतास परंतु तुझा भाऊ सोनाजी हा माझे अभीळासाची इच्छा धरून तुला फारकती देऊं देत नाहीं. या स्तव ह्या नोटिशीनें कळवितें कीं तूं आज तारखेपासून १२ दिवसांचे आंत तेव्हांरें येथें पंचांसमक्ष तुझ्या पुरुषत्वाची वारी करावी अथवा फारकती द्यावी. नाहींपेक्षां या मुदतीचे बाहेर मीं तुझी फारकती समजून दुसरा पाटाचा नवरा करीन तारीख २४ माहे मार्च सन १८६९ इसवी.

चिमी मर्द महिमाजी.

जाहिरात.

नवीन पुस्तक.

" मराठी शिक्षकांचा मित्र."

सर्व मराठी शिक्षक लोकांस.

आम्हीं सर्व मराठी शिक्षकलोकांस विनंती पूर्वक असें सुचवितों कीं त्यांस सर्व विषय शिकविण्याचे कामीं हरएक प्रकारची मदत व्हावी ह्या हेतूनें आम्हीं आपल्या कितीएक विद्वान मित्रांच्या साहायानें एक मराठी पुस्तक छापण्याचा विचार मनांत आणिला आहे ती मदत कोणत्याप्रकारची हें स्पष्ट लक्षांत येण्याकरितां आम्हीं कांहींशीं उदाहरणें देतों.

१. दुसऱ्या पुस्तकांत ताऱ्यांचे धड्यांत " ग्रहमाला " असें म्हटलें आहे ती प्रत्यक्ष आकृतीनें काढून दाखविली जाईल. ह्या प्रमाणेंच साही पुस्तकांतील प्रत्येक गोष्टीविषयीं समजावें.

२. ह्या साही पुस्तकांत जीं शहरांचीं किंवा नद्यांचीं वगैरे नांवें येतात तीं कोठें आहेत हें स्पष्ट सांगितलें जाईल.

३. कवितांचा अर्थ स्पष्ट होण्यासारख्या शब्दार्थासह सूचना जागोजाग दिल्या जातील.

४. गणित विषयांतलि रीतीची उपपत्ती उदाहरणासह सिद्ध केली जाईल.

५. शिकविण्याचे कामीं प्रत्येक गोष्टीचा खुलासा व्हावयासारिख्या सूचना व त्यांच्या रीति यां विषयीं उत्तम माहिती दिली जाईल. असे अनेक विषय इंग्रजी अनेक ग्रंथांच्या आधारानें त्यांत घालावयाचे आहेत. याची चतुष्पत्री साच्याचीं पृष्टें सुमारें १०० होतील. आणि याची प्रत्येक प्रतीची किंमत आगाऊ देणारास ०८ पडेल, आणि मागाहून देणारास ०१०॥ आणे पडेल. ज्या लोकांकडून आजतारखेपासून २ महिन्यांचे आंत पैसे येतील त्यांचे आगाऊ समजले जातील.

हें पुस्तक घेण्याच्या इराद्यानें ज्या मानानें सह्या व पैसे आगाऊ येतील त्या मानानें हें पुस्तक लवकर छापून तयार करून पाठऊन देवूं.

हें पुस्तक सर्व प्रकारच्या मास्तरांस व शिक्षकांस फार उपयोगी होईल. असें आमच्या कित्येक अनुभवी मास्तरलोकांचें अनुमत आहे. यास्तव यास सर्वलोकांनीं मेहेरबानी करून आश्रय द्यावा कळावें.

नगर तारीख २० माहे मार्च १८६९इ.

विठ्ठल दाजीलाळे

वृत्तवैभवाचे म्यानेजर.

जाहिरखबर.

नोटिस—नारायण मिस्तरी वस्ती बदनेर तालुके उमरावती यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं भुईकुंड तालुके बाळापूर या खाणीचे दगड काढण्याकरितां आमचेकडून रुपये ९१०८०१ घेऊन त्याप्रमाणें काम सुरू करून मध्यंतरी काम टाकून निघून गेला सबब खाणीचे कामाकरितां घेतले रुपये ऐन ९१०८०१ व व्याजाबद्दल रुपये ९७०८६ एकुण रुपये १०१९०१०६ तुमचेकडे बाकी निघत आहे तर नोटिस पावले दिवसापासून च्यार दिवसांत अकोल्यास येऊन रुपयाचा निकाल करावा नाहीं तर सिरस्तेप्रमाणें दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून नोटिसीचे व फिर्यादीचे खर्चासुद्धां रुपये भरून घेतले जातील कळावें तारीख २५ माहे मार्च सन १८६९ इ. मुक्काम अकोलें

(सही) हरदयाळ गोविंदराम साहू दुकान बाळापूर अकोलें.

नोटिस—दवणाई मर्द बाळाजी मुळे वस्ती चिंचोलीगणो तालुके बाळापुर जिल्हा अकोलें यासी खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुमचा नवरा मयत झाल्यास आज तीन वर्षें झालीं आणि तुम्हांजवळ आमचे येणें खातेबाकी २०० रुपये शिवाय व्याज ७२ एकूण २७२ रु० येणें असून तीन वेळां मागितले असतां तुम्ही देऊं म्हणोन सांगता तर या नोटिसीचे तारखेपासून एक महिन्याचे आंत निकाल करावा न केल्यास रीतिप्रमाणें कोर्टांत फिर्याद केली जाईल कळावें. तारीख २३ माहे मार्च सन १८६९ इ०

(सही) बाबुलाजी वल्लद दानाजी पाटील याचे हातची नि०

नोटिस—शामासिंग वल्लद माधो पाटील राहणार मौजे वरखेडे तालुके मलकापूर जिल्हा बुलढाणें यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस अशी देण्यांत येते कीं, तुम्ही वऱ्हाडसमाचारांत तारीख ३० जानेवारी सन १८६९ इ० रोजीं नोटिस दिली होती. तिचें उत्तर आम्ही देतों कीं, तुम्हाकडेस आमचे २६०० रुपये घेणें आहे आणि त्याचा आम्ही कोर्टांत हुकुमनामा करून घेतला आहे. त्याचा नंबर ३७ असून सन १८६६ त झाला त्यावरून तुम्ही आम्हास २६०० रुपयांत दोनहजार रुपयाबद्दल शेताचे नंबर चार दिले बाकी ६०० रुपये राहिले. त्याबद्दल तुमचे आम्हास खात्री नसल्याकारणानें तिजाताच्या नावचे दस्तऐवज आम्ही करून घेतले. व आमचे ताब्यांत सदरील शेताचे नंबर झाल्यावर त्याचें आम्ही एक पीकही घेतलें. आतां मुळींच तुम्ही आमचें देणें नसून ३५० रुपये वसूल दिला म्हणता तर तो आम्ही घेतला नाहीं जर तुम्ही वसूल दिला असेल तर त्याची पावती तुम्हाजवळ असेल आणि पावती खेरीज रुपये तुम्ही द्याल असा संभव होत नाहीं. याकरितां विनाकारण तुम्ही आम्हास नोटिस दिली ही सर्व खोटी दिली. नोटिसींत लिहिल्याप्रमाणें तुमचा आमचा कांहीं संबंध नांहीं जर कांहीं आधार असेल तर अलाहिदा फिर्याद करावी. आणि ह्या नोटिशीचा व आगगाडींतून जाण्या येण्याचा खर्च झाला तो आम्हास आठ दिवसांत द्यावा नाहींतर शिरस्त्याप्रमाणें फिर्याद करून घेऊं कळावें.

(सही) चुनी लाल यादवराव हस्ते मोतिराम स्याळीराम गुमास्ते.

नोटिस जोरावरमल गंगाधर साहु दुकान आकोलें यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यात येते कीं मिती पौष वद्य १ माहे संवत १९२५ रोजीं मनरूप दालचंद हारेगांवकर याजला तुम्हास रुइ बोझीं ४ देणे होतीं तीं बोझीं मनरूप लाल दालचंद याणें आम्हांस दर बोझ्यास २॥ प्रमाणे रुपये १० नफ्याबाबद घेउन सदरहू रुई बोझी ४ चा मशार निल्हे याचा हवाला तुम्ही घेउन त्या बोझ्याबाबद रुपये ७० प्रमाणे २८० आमच्यापासून घेउन सदरहु बोझीं माघशुद्ध १५ चा आंत देण्याचा करार झाला त्याप्रमाणें मागणें केलें असतां देतनाहीं सबब ही नोटिस पावले दिवसा पासून च्यार दिवसांत सदरहू रुई बोझीं ४ तगावर मोजून द्यावीं नांहींतर शिरस्त्या प्रमाणें दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून बाजारभावाप्रमाणें नोटिशीचे व फिर्यादिचे खर्चासुद्धां रुपये भरून घेतले जातील कळावें तारीख २५ माहे मार्च सन १८६९ इ०

(सही) गुलाबराय गोविंदराम साहु दुकान आकोलें.

जाहिरखबर.

रा० रा० गणेश नारायण कोल्हटकर यांची वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांतील भागीदारी निघाली आहे म्हणोन वगैरे मजकुराची जाहिरात तारखि ११ जुलसन १८६८ रोजीं दिली होती पण अपसात समजुतीनें त्यांचे जागीं त्यांचे बंधू बाळाजी नारायण कोल्हटकर यांची भागीदारी ठरली आहे. आतां या कारखान्याचे सम विभागानें मालक खालीं सह्या करणार तिघंही आहेत असें समजलें पाहिजे सर्वांस कळावें. तारीख ३ मार्च १८६९

खंडेराव बाळाजी फडके.

आबाजी खंडेराव वकील.

बाळाजी नारायण कोल्हटक

वन्हिरथ राजाचें नाटक.

हें आगगाडीविषयीं मनोरंजक पुस्तक छापलेलें अकोल्यास वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत, व खानदेशजिल्ह्यांत वरणगावचे स्कूलमास्तर वासुदेव रामचंद्र मोहनी या ग्रंथाचे कर्ते यांजकडे, विकत मिळतें. याची किंमत पांच आणे आहे. व एक आणा डाकहाशील लागतें.

वृत्तवैभवाच्या बाक्या.

अहमदनगरच्या वृत्तवैभव वर्तमान पत्राचे आम्ही मालक आहों. व हल्लीं आमचा मुक्काम अकोल्यास आहे याजकरितां वऱ्हाडप्रांतांतलि व इतर नजीक ठिकाणच्या लोकांनीं वृत्तवैभवाबद्दलचीं देणीं एथें आम्हांकडेस सत्वर पाठवावीं. त्यांजकडेस बिलें रवाना झालीं आहेत व बाक्या मोठाल्या आहेत याजकरितां चालढकल अगदीं करूं नये.

खंडेराव बाळाजी फडके.

पाहिजेत.

मराठींत तयार कंपाझिटर.

आमचे वऱ्हाडसमाचार छापखान्याकरितां मराठींत टाइप जुळणारे जुने माहितगार दोन चपल कंपाझिटर पाहिजेत. पगार त्यांचे हुशारीप्रमाणें १५ पासून २० पर्यंत मिळेल. ज्याची येण्याची इच्छा असेल त्यांनीं लवकर अकोल्यास येऊन आम्हस भेटावें किंवा अर्ज पाठवावे.

वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

वऱ्हाडसमाचार वतर्मानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आकटोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास... ...	६	०
साल अखेर	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ	३	८
सहामाही अखेर	४	०
फुटकळ एक अंकास	०	५

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत... ... ... १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०१०६

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें.